

Посібник з прецедентного права Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод

Імміграція

© Переклад з англійської мови та опрацювання цього посібника здійснено: адвокатом, Президентом Спілки адвокатів України, членом Науково-консультативних рад Конституційного Суду України, Верховного Суду та Національної асоціації адвокатів України, членом Комісії з питань правової реформи при Президентові України, доцентом кафедри кримінального процесу НЮУ ім. Я. Мудрого, Головою Комітету НААУ з питань БПД, кандидатом юридичних наук, доцентом, заслуженим юристом України

Олександр Михайловичем Дроздовим

адвокатом, кандидатом юридичних наук, доцентом кафедри кримінального права і правосуддя Міжнародного економіко-гуманітарного університету імені академіка С. Дем'янука директором Адвокатського бюро «Дроздова та партнери»

Оленою Валеріївною Дроздовою

Офіційне цитування:

Guide on case-law of the Convention - Immigration

Офіційний текст англійською

мовою: https://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Immigration_ENG.pdf

31 серпня 2019

Видавцям або організаціям, які бажають перекласти та / або відтворити весь або частину цього Посібника у вигляді друкованої або електронної публікації, пропонується звернутися до publishing@echr.coe.int для отримання інформації про процедуру авторизації. Якщо ви хочете дізнатися, які переклади посібників з прецедентного права в даний час тривають, див. [Pending translations](#).

Цей Посібник було підготовлено Директоратом юрисконсультів і не зобов'язує Суд. Він може підлягати редакційним переглядам. Цей посібник спочатку був написаний англійською мовою. Текст був завершений 31 серпня 2019 року. Він буде регулярно оновлюватися.

Переклад українською мовою цього посібника здійснено Олександром Дроздовим та Оленою Дроздовою

Посібники з прецедентного права доступні для завантаження за адресою www.echr.coe.int (Прецедентна практика - Аналіз судової практики - Основні справи). За оновленнями публікацій, будь ласка, слідкуйте за аккаунтом Твіттера Суду на <https://twitter.com/echrpublication>.

© Рада Європи / Європейський суд з прав людини, 2019

© Переклад з англійської мови та опрацювання: Олександр Дроздов та Олена Дроздова

Зміст

Примітка для читачів

Вступ

I. Доступ до території та процедури

A. Доступ для цілей возз'єднання сім'ї

B. Надання віз та стаття 4

C. Заборона в'їзду та виїзду

D. Повернення морем

E. Ситуації на кордоні

II. В'їзд на територію держави-відповідача

A. Затримання в транзитних зонах

B. Обмеження свободи пересування та позбавлення волі

1. Відмінності між позбавленням свободи та обмеженням свободи пересування
2. Тримання незаконних мігрантів під вартою відповідно до статті 5§1 (f)
3. Процесуальні гарантії

C. Доступ до процедур та умов прийому

1. Доступ до процедури надання притулку або інших процедур для запобігання висланню
2. Умови прийому

III. Предметні та процесуальні аспекти справ щодо вислання екстрадиції та пов'язаних із ними випадків

A. Стаття 2 та 3 Конвенції

1. Сфера застосування та предметні аспекти оцінювання Суду відповідно до статей 2 та 3 у справах пов'язаних з наданням притулку та висланням
2. Вислання в третю країну
3. Процесуальні аспекти
4. Справи, які стосуються національної безпеки
5. Екстрадиція
6. Вислання тяжкохворих осіб

B. Смертна кара: стаття 1 Протоколу № 6 та стаття 1 Протоколу № 13

C. Кричуща відмова в правосудді: статті 5 та 6

D. Стаття 8

1. Вислання
2. Дозволи на проживання
3. Національність

E. Стаття 1 Протоколу № 7

F. Стаття 4 Протоколу № 4

IV. До вислання і саме вислання

- A. Обмеження свободи пересування та тримання під вартою з метою вислання***
- B. Допомога, яка надається особам, які підлягають висланню***
- C. Примусове вислання***
- D. Правило 39 / Тимчасові заходи***

V. Інші види справ

- A. Економічні та соціальні права***
- B. Торгівля людьми***
- C. Обов'язки щодо відшкодування шкоди та проведення ефективного розслідування в інших ситуаціях, які стосуються мігрантів***

VI. Процесуальні аспекти звернення з заявами до Суду

- A. Заявники з поганим психічним здоров'ям***
- B. Початок шестимісячного строку у статтях 2 або 3 у справах про вислання***
- C. Відсутність неминучого ризику вислання***
- D. Право на подання заяви від імені заявника***

Перелік цитованих справ

Примітка для читачів

Цей Посібник є частиною серії «Посібників із застосування Конвенції», опублікованих Європейським судом з прав людини (далі «Суд», «Європейський суд» або «Страсбурзький суд») для інформування практикуючих юристів про основні постанови та рішення, прийняті Страсбурзьким судом. У цьому окремому Довіднику проаналізовано та підсумовано прецедентне право щодо широкого спектру положень Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (далі «Конвенція» або «Європейська конвенція») що стосуються імміграції. Його слід читати у системному зв'язку з довідниками із прецедентної практики за статтею, на яку у ньому міститься посилання.

Наведене прецедентне право було обране серед провідних, основних та / або нещодавніх рішень та ухвал.¹

Рішення та ухвали Суду використовуються не лише для вирішення справ, які розглядаються, а також, взагалі, для висвітлення, захисту та розвитку правил, встановлених Конвенцією, що сприяє дотриманню державами зобов'язань, які вони взяли на себе як Договірні Сторони (Ірландія проти Сполученого Королівства ([Ireland v. the United Kingdom](#)), 18 січня 1978, § 154, Series A no. 25, та, нещодавно, Єронович проти Латвії ([Jeronovics v. Latvia](#)) [ВП], № 44898/10, § 109, 5 Липня 2016).

Таким чином, місія системи, створеної Конвенцією, полягає у визначенні питань державної політики в загальних інтересах, що підвищує стандарти захисту прав людини та поширенні судової практики в сфері прав людини у всьому суспільстві держав-учасниць Конвенції ([Костянтин Маркін проти Росії \(Konstantin Markin v. Russia\)](#) [ВП], № 30078/06, § 89, ECHR 2012). Суд підкреслив роль Конвенції як «конституційного інструмента європейського суспільного порядку» в сфері прав людини ([Hava Yollari Turizm ve Ticaret Anonim Şirketi v. Ireland](#) [ВП], № 45036/98, § 156, ECHR 2005-VI).

¹ Прецедентне право, на яке є посилання, може бути однією або обома офіційними мовами (англійською або французькою) Суду та Європейською комісією з прав людини. Якщо не зазначено інше, всі посилання стосуються рішень по суті, прийнятих Палатою Суду. Аббревіатура «(ухв.)» вказує на те, що цитата взята з ухвали Суду та «[ВП]» на те, що справу розглянула Велика Палата. Рішення палати, які не були остаточними на той час, коли було завершено це оновлення, позначені зірочкою (*).

Вступ

1 Цей документ призначений для використання як інструмент посилання на прецедентне право Суду у справах, пов'язаних з імміграцією, який охоплює всі статті Конвенції, які можуть бути застосовані. Він розділений на шість розділів, які, в принципі, відповідають послідовності подій в хронологічному порядку. В першу чергу він посилається, а не відтворює або ретельно обмірковує відповідні постанови та рішення Суду, в тому числі, якщо це можливо, нещодавні рішення та ухвали, які закріплюють відповідні принципи. Таким чином, він розглядається як вхідна точка в прецедентне право Суду з цієї справи, а не як вичерпний огляд.

2 Декілька положень Конвенції та її Протоколів чітко стосуються «іноземців» і вони не містять права на притулок. Згідно з загальним правилом як питання добре встановленого міжнародного законодавства та відповідно до своїх договірних зобов'язань держави мають право контролювати в'їзд, проживання та вислання негромадян. У справі *Soering проти Сполученого Королівства* Суд вперше постановив, що екстрадиція заявника може викликати відповідальність держави, яка видає особу, відповідно до статті 3 Конвенції. З того часу Суд послідовно постановляв, що вислання іноземця Договірною Державою може викликати питання відповідно до статей 2 і 3, а отже, викликати відповідальність цієї Держави відповідно до Конвенції, коли були виявлені суттєві підстави вважати що у випадку депортації особи, про яку йде мова, вона зіткнеться з реальним ризиком ставлення до неї, яке суперечить статтям 2 або 3 в країні призначення. Суд також вирішує справи щодо дотримання, висилання мігрантів та заборони в'їзду на територію Договірної Держави їх права на повагу до приватного та / або сімейного життя, гарантованого статтею 8 Конвенції.

3 Багато справ, пов'язаних з імміграцією, в Суді розпочинаються з клопотанням про тимчасові заходи відповідно до правила 39 Регламенту Суду, заходи, які найчастіше полягають у тому, щоб вимагати від держави-відповідача утримуватися від вислання осіб, які очікують розгляду їх заяв в Суді (для більш докладної інформації дивіться пункт 57 нижче).

I. Доступ до території та процедури

Стаття 3 Конвенції

«Нікого не може бути піддано катуванню або нелюдському чи такому, що принижує гідність, поводженню або покаранню.»

Стаття 4 Конвенції

«1. Нікого не можна тримати в рабстві або в підневільному стані.

2. Ніхто не може бути присилуваний виконувати примусову чи обов'язкову працю.

3. Для цілей цієї статті значення терміна "примусова чи обов'язкова праця" не поширюється:

а) на будь-яку роботу, виконання якої зазвичай вимагається під час призначеного згідно з положеннями статті 5 цієї Конвенції тримання в умовах позбавлення свободи або під час умовного звільнення;

б) на будь-яку службу військового характеру або – у випадку, коли особа відмовляється від неї з мотивів особистих переконань у країнах, де така відмова визнається, – службу, яка вимагається замість обов'язкової військової служби;

с) на будь-яку службу, що вимагається у випадку надзвичайної ситуації або стихійного лиха, яке загрожує життю чи благополуччю добробуту суспільства;

д) на будь-яку роботу чи службу, яка є частиною звичайних громадянських обов'язків».

Стаття 8 Конвенції

«1. Кожен має право на повагу до свого приватного і сімейного життя, до свого житла і кореспонденції.

2. Органи державної влади не можуть втручатись у здійснення цього права, за винятком випадків, коли втручання здійснюється згідно із законом і є необхідним у демократичному суспільстві в інтересах національної та громадської безпеки чи економічного добробуту країни, для запобігання заворушенням чи злочинам, для захисту здоров'я чи моралі або для захисту прав і свобод інших осіб».

Стаття 2 Протоколу № 4 Конвенції

«1. Кожен, хто законно перебуває на території будь-якої держави, в межах цієї території має право на свободу пересування і свободу вибору місця проживання.

2. Кожен є вільним залишати будь-яку країну, включаючи свою власну.

3. На здійснення цих прав не встановлюються жодні обмеження, крім тих, що передбачені законом і є необхідними в демократичному суспільстві в інтересах національної або громадської безпеки, для забезпечення громадського порядку, запобігання злочинам, для охорони здоров'я або моралі чи з метою захисту прав і свобод інших осіб.

4. Права, викладені в пункті 1, також можуть у певних місцевостях підлягати обмеженням, що встановлені згідно із законом і виправдовуються суспільними інтересами в демократичному суспільстві.

Стаття 4 Протоколу № 4 Конвенції

«Колективне вислання іноземців заборонено».

4 Як було зазначено вище, доступ до території для негромадян не є чітко регламентованим у Конвенції, а також в ній не зазначено, хто повинен отримати візу.

A. Доступ для цілей возз'єднання сім'ї

5 За певних обставин від держави може вимагатися надання дозволу на в'їзд фізичної особи, коли це є передумовою здійснення його або її певних прав Конвенції, зокрема, права на повагу до сімейного життя. Суд узагальнив застосовні принципи відповідно до статті 8 Конвенції стосовно возз'єднання сім'ї дітей, які є громадянами іншої держави, з батьками або одним з батьків, встановлені в Договірній Державі, в справі *IAA та інших проти Сполученого Королівства* (ухв.) (§§ 38-41). Критерії, зокрема, найкращі інтереси дитини, повинні бути достатньо відображені в обґрунтуванні рішень національних органів влади (*El Ghatet проти Швейцарії*).

6 Держава згідно зі статтею 8 не зобов'язана поважати вибір подружжям країни для проживання та приймати подружжя, яке не є громадянами цієї держави, для поселення в цій країні. Проте, коли держава вирішує прийняти законодавство, яке надає право певним категоріям іммігрантів приєднатися до їх подружжя, вона повинна це робити в спосіб, який є сумісним із принципом відсутності дискримінації, закріпленим у статті 14. Суд виявив порушення статті 14 разом зі статтею 8 в справі *Hode та Abdi проти Сполученого Королівства*, оскільки одному заявникові, дружині другого заявника, визнаній біженцем, після польоту не було дозволено приєднатися до нього в державі-відповідачеві, оскільки біженці, які уклали шлюб до вильоту та іммігранти зі статусом тимчасового проживання могли приєднатися до їх чоловіка/дружини. Процедура возз'єднання сім'ї повинна бути гнучкою (наприклад, стосовно використання та прийнятності доказів про існування сімейних зв'язків), швидкою та ефективною (*Tanda- Muzinga проти Франції; Mugenzi проти Франції*).

7 Інший випадок, що стосується возз'єднання сімей біженців, був розглянутий Судом у справі *Мубіланзіла Маєка та Канікі Мітунга проти Бельгії* (*Mubilanzila Mayeka and Kaniki Mitunga v. Belgium*). Перша заявниця отримала статус біженця та безстрокову посвідку на постійне проживання, щоб залишитися в Канаді, і попросила свого брата, громадянина Нідерландів, забрати її п'ятирічну доньку (друга заявниця) з країни походження, де дитина проживала разом з бабусяю, і попіклуватися за дитиною до того часу, доки вона не зможе приєднатися до неї. Після прибуття в Бельгію, замість сприяння возз'єднанню двох заявниць органи влади затримали та згодом депортували другу заявницю в країну походження, що складало порушення статті 8 (§§ 72-91).

8 Щодо відмови у наданні дозволу на возз'єднання сім'ї на основі зв'язків з іншою країною та різниці в ставленні між особами - громадянами держави-відповідача від народження та особами, які отримали його пізніше в житті, дивіться *Biao проти Данії* (*Biao v. Denmark*) [ВП]. У справі *Шембрі проти Мальти* (*Schembri v. Malta*) Суд встановив, що стаття 8 не застосовується до «шлюбу за розрахунком»: хоч і не в контексті пошуку дозволу на в'їзд, а скоріше дозволу залишитися в державі-відповідачі (в більш загальному значенні дивіться пункти 42 - 44 нижче) Суд встановив, що відмова в наданні дозволу на проживання сім'ї одностатевому партнеру заявника порушила статтю 14 разом зі статтею 8 (*Taddeuchi та МакКал проти Італії* (*Taddeucci and McCall v. Italy*)).

B. Надання віз та стаття 4

Посібник з прецедентного права Конвенції - Імміграція

Переклад з англійської мови та опрацювання:

Олександр Дроздов та Олена Дроздова

9 У справі *Ранцев проти Кіпру та Росії* дочка заявника, громадянка Росії, померла за незрозумілих обставин після падіння з вікна приватної власності на Кіпрі через декілька днів після того, як вона прибула за візою «кабаре-артист». Суд встановив, що Кіпр, зокрема, не виконав свої позитивні зобов'язання, передбачені статтею 4, оскільки незважаючи на докази торгівлі людьми на Кіпрі та занепокоєння, висловлені в різних повідомленнях про те, що імміграційна політика Кіпру та законодавчі недоліки заохочують до торгівлі жінками на Кіпрі, його режим «віз для артистів» не забезпечував дочку заявника практичним та ефективним захистом від торгівлі людьми та експлуатації (§§ 290-293). Щодо процесуального зобов'язання провести ефективне розслідування видачі віз державними службовцями у справах про торгівлю людьми дивіться *T.I. та інші проти Греції**.

С. Заборона в'їзду та виїзду

10 Заборона в'їзду забороняє особам в'їжджати в державу, з якої вони були вислані. Заборона, як правило, діє протягом певного періоду і гарантує те, що особам, які вважаються небезпечними або небажаними, не буде надана віза або іншим чином буде дозволено в'їхати на територію. Стосовно держав, що входять до Шенгенської зони, заборони в'їзду реєструються в базі даних під назвою Шенгенська інформаційна система (SIS). У справі *Даля проти Франції (Dalea v. France)* (ухв.) Суд встановив, що реєстрація заявника у базі даних SIS не порушила його права на повагу до приватного життя відповідно до статті 8 Конвенції. Він розглядав наслідки встановленої заборони в'їзду результатом включення особи до списку підозрюваних у тероризмі ООН згідно зі статтею 8 Конвенції (*Нада проти Швейцарії (Nada v. Switzerland)* [ВП]), а також заборону в'їзду, спрямовану на запобігання порушенню національного або іноземного імміграційного законодавства відповідно до статті 2 Протоколу № 4 Конвенції (*Стамосе проти Болгарії (Stamose v. Bulgaria)*).

Д. Повернення морем

11 У справі *Хірсі Джамаа та інші проти Італії (Hirsi Jamaa and Others v. Italy)* [ВП] Суд розглядав повернення назад в море. Заявники були частиною групи з близько 200 мігрантів, в тому числі осіб, які шукають притулку та інших осіб, яких перехопила берегова охорона держави-відповідача у відкритому морі в пошуково-рятувальній зоні відповідальності іншої Договірної Сторони. Заявники були в кінцевому підсумку повернені в Лівію відповідно до угоди, укладеної між Італією та Лівією, і їм не було надано можливості подавати заяву про надання притулку. Суд встановив, що заявники підпадали під юрисдикцію держави-відповідача для цілей статті 1 Конвенції, оскільки саме вона здійснювала контроль над ними у відкритому морі, і вважав, що органам влади Італії було відомо або повинно було бути відомо, що у випадку повернення заявників в Лівію, вони, як незаконні мігранти наражаються на ризик поведження забороненого Конвенцією, їм не буде надано жодного захисту та будуть відсутні достатні гарантії, які захищатимуть їх від ризику свавільного повернення до країни походження. Він повторив, що той факт, що заявники не прямо клопотали про надання притулку або не описали належним чином ризику, з якими вони стикалися внаслідок відсутності системи притулку в Лівії, не звільняв державу-відповідача від виконання своїх зобов'язань, передбачених статтею 3 Конвенції. Він також встановив порушення статті 4 Протоколу № 4 Конвенції та статті 13 Конвенції разом зі статтею 3 та статтею 4 Протоколу № 4 Конвенції.

Е. Ситуації на кордоні

12 Суд також розглядав справи (відповідно до статті 3 та статті 13 разом зі статтею 3 Конвенції), в яких прикордонники перешкоджали в'їзду осіб на територію держави-відповідача

Посібник з прецедентного права Конвенції - Імміграція

Переклад з англійської мови та опрацювання:

Олександр Дроздов та Олена Дроздова

не дозволяючи їм зійти на берег в порту (*Кебе та інші проти України (Kebe and Others v. Ukraine)*) або на сухопутному прикордонному пункті пропуску (*М.А. та інші проти Литви (M.A. and Others v. Lithuania)*), перешкоджали заявникам подавати заяву про надання притулку, або, якщо вони подавали такі заяви, відмовлялися приймати їх та ініціювати процедуру надання притулку. В справі *М.А. та інші* він дійшов висновку, що ненадання дозволу заявникам подавати заяви про надання притулку та їх вислання в третю країну, з якої вони намагалися в'їхати на територію держави-відповідача, за відсутності будь-якої перевірки їх заяв про те, що вони зітнуться з реальним ризиком повернення їх в країну походження і жорстокого поводження там, складало порушення статті 3 Конвенції. У справі *Шаріфі та інші проти Італії та Греції (SHARIFI AND OTHERS v. ITALY AND GREECE)* заявники в'їхали в Грецію з Афганістану і згодом незаконно сіли на судна Італії. Після прибуття в порт Анкона прикордонна поліція Італії перехопила їх та негайно повернула їх на кораблі, з яких вони щойно висадилися, та депортувала назад в Грецію не надавши можливості подати заяву про надання притулку, зв'язатися з адвокатами чи перекладачами та не надавши їм будь-якої інформації про їх права. Суд виявив порушення Італією статті 3 з огляду на їх наступне висилання до Афганістану та ризик жорстокого поводження там, статті 13 разом із статтею 3 Конвенції та статті 4 Протоколу № 4.

II. В'їзд на територію держави-відповідача

Стаття 3 Конвенції

Заборона катування

Нікого не може бути піддано катуванню або нелюдському чи такому, що принижує гідність, поводженню або покаранню.

Стаття 5 Конвенції

Право на свободу та особисту недоторканність

1. Кожен має право на свободу та особисту недоторканність. Нікого не може бути позбавлено свободи, крім таких випадків і відповідно до процедури, встановленої законом:

- a) законне ув'язнення особи після засудження її компетентним судом;
- b) законний арешт або затримання особи за невиконання законного припису суду або для забезпечення виконання будь-якого обов'язку, встановленого законом;
- c) законний арешт або затримання особи, здійснене з метою допровадження її до компетентного судового органу за наявності обґрунтованої підозри у вчиненні нею правопорушення або якщо обґрунтовано вважається необхідним запобігти вчиненню нею правопорушення чи її втечі після його вчинення;
- d) затримання неповнолітнього на підставі законного рішення з метою застосування наглядових заходів виховного характеру або законне затримання неповнолітнього з метою допровадження його до компетентного органу;
- e) законне затримання осіб для запобігання поширенню інфекційних захворювань, законне затримання психічнохворих, алкоголіків або наркоманів чи бродяг;
- f) законний арешт або затримання особи з метою запобігання її недозволеному в'їзду в країну чи особи, щодо якої провадиться процедура депортації або екстрадиції.

2. Кожен, кого заарештовано, має бути негайно поінформований зрозумілою для нього мовою про підстави його арешту і про будь-яке обвинувачення, висунуте проти нього.

3. Кожен, кого заарештовано або затримано згідно з положеннями підпункту "с" пункту 1 цієї статті, має негайно постати перед суддею чи іншою посадовою особою, якій закон надає право здійснювати судову владу, і йому має бути забезпечено розгляд справи судом упродовж розумного строку або звільнення під час провадження. Таке звільнення може бути обумовлене гарантіями з'явитися на судові засідання.

4. Кожен, кого позбавлено свободи внаслідок арешту або тримання під вартою, має право ініціювати провадження, в ході якого суд без зволікання встановлює законність затримання і приймає рішення про звільнення, якщо затримання є незаконним.

5. Кожен, хто є потерпілим від арешту або затримання, здійсненого всупереч положенням цієї статті, має забезпечене правовою санкцією право на відшкодування .

Стаття 2 Протоколу № 4 до Конвенції

Свобода пересування

1. Кожен, хто законно перебуває на території будь-якої держави, має право вільно пересуватися і вільно вибрати місце проживання в межах цієї території.

Посібник з прецедентного права Конвенції - Імміграція

Переклад з англійської мови та опрацювання:

Олександр Дроздов та Олена Дроздова

2. Кожен є вільним залишати будь-яку країну, включно зі своєю власною.

3. На здійснення цих прав не можуть бути встановлені жодні обмеження, крім тих, що передбачені законом і є необхідними в демократичному суспільстві в інтересах національної чи громадської безпеки, для підтримання публічного порядку, запобігання злочину, для захисту здоров'я чи моралі або з метою захисту прав і свобод інших осіб.

4. Права, викладені в пункті 1, також можуть у певних місцевостях підлягати обмеженням, що встановлені згідно із законом і виправдані суспільними інтересами в демократичному суспільстві.

Стаття 4 Протоколу № 4 до Конвенції

Заборона колективного вислання іноземців

Колективне вислання іноземців заборонено.

А. Затримання в транзитних зонах

13 Суд розглядає ситуацію осіб у транзитних зонах, особливо в аеропортах, насамперед в контексті статті 5 Конвенції. Суд визнав, що стаття 5 була застосованою та вона була порушена в справі *Амуур проти Франції (Amuur v. France)*, в якій заявники, громадяни Сомалі, перебували у міжнародній транзитній зоні аеропорту Париж-Орлі протягом двадцяти днів до відхилення їх запиту про надання притулку. Вони були розміщені під суворим та постійним наглядом поліції і протягом значної частини перебування вони не мали юридичної або соціальної допомоги. Суд виявив, що звичайна можливість в шукачів притулку добровільно залишити країну, в якій вони хотіли знайти притулок, не могла виключати обмеження свободи, оскільки заявники повинні були бути відправлені в Сирію, звідки вони прибули, державу - не пов'язану Женевською Конвенцією про статус біженців. Навпаки, у справі *Магдід і Хаддар проти Австрії (Mahdid and Haddar v. Austria)* (ухв.) Суд дійшов висновку, що перебування заявника у транзитній зоні аеропорту Відня не було порівняним або еквівалентним ситуації осіб, які перебувають під вартою, і, таким чином, виходило за межі статті 5. Органи влади Австрії розглянули та відхилили звернення заявників про надання притулку протягом трьох днів. Після відмови у в'їзді в Австрію та відмови від пропозиції розміститись у спеціально обладнаній зоні заявники були представлені самі собі. За винятком декількох годин до їх запланованої депортації в Туніс, їх не тримали під особливим наглядом поліції і вони контактували з гуманітарною організацією, яка надавала їм соціальну та юридичну допомогу з самого початку їх перебування у транзитній зоні. У справі *Нолан і К. проти Росії (Nolan and K. v. Russia)* Суд визнав статтю 5 застосовною до зачинення заявника у маленькій кімнаті в аеропорту на ніч. У справі *Ріад та Ідіаб проти Бельгії (Riad and Idiab v. Belgium)* Суд встановив, що тримання заявників у транзитній зоні аеропорту протягом більш ніж десяти днів без забезпечення їх основних потреб порушило як статтю 5, так і статтю 3.

В. Позбавлення волі та обмеження свободи пересування

1. Відмінності між позбавленням свободи та обмеженням свободи пересування

14 Суд також оцінив, чи була обмежена свобода пересування іноземців при в'їзді на

територію держави-відповідача або вони були позбавлені волі. Для того, щоб визначити, чи була особа «позбавлена свободи» за змістом положень статті 5, вихідною точкою повинно бути конкретне становище особи у якому вона перебуває. Необхідно враховувати цілий спектр критеріїв, таких як тип, тривалість, наслідки та спосіб здійснення відповідного заходу. Суд не зв'язаний національним законодавством або законними рішеннями національних органів влади, оскільки здійснює автономну оцінку ситуації. Різницю між обмеженням свободи пересування, яке є настільки серйозним для того, щоб підпадати під позбавлення свободи відповідно до статті 5§1 та звичайними обмеженнями свободи пересування, на які поширюється лише стаття 2 Протоколу № 4, складають ступінь або інтенсивність, а не характер або сутність застосованих заходів (*De Tommaso проти Італії (de Tommaso v. Italy)* [ВП], § 80). У справі *J.R. та інші проти Греції* заявники, громадяни Афганістану, прибули на острів Хіос і були заарештовані та поміщені в «гарячій точці» Віал (центр прийому, ідентифікації та реєстрації мігрантів). Через місяць цей заклад став напіввідкритим і заявникам було дозволено виходити на вулицю протягом дня. Суд вважав, що заявники були позбавлені волі в значенні статті 5 протягом першого місяця перебування в установі, але також те, що вони підпорядковувалися лише обмеженню руху, а не позбавленню волі після того, як заклад став напіввідкритим. У справі *Омвенієке проти Німеччини (OMWENYEKE v. Germany)* (ухв.) заявник, шукач притулку, мав тимчасове місце проживання під час процедури надання притулку, але втратив законний статус порушивши умови, пов'язані з його тимчасовим проживанням - обов'язок перебувати на території певного міста. Суд встановив, що таким чином він не міг покладатися на статтю 2 Протоколу №4 (*Стаття 2 Протоколу № 4 до Конвенції гарантує свободу пересування тільки особам, які «на законних підставах перебувають на території країни». Прецедентною практикою колишньої Європейської комісії з прав людини встановлено, що під час розгляду, який має на меті встановлення того, чи мають іноземці, тимчасово допущені в певний район на території держави, право на отримання посвідки на проживання згідно з національним законодавством, вони можуть вважатися такими, що перебувають «законно» на території, лише якщо дотримуються умови їх допуску і перебування. Оскільки заявник систематично залишав район, де йому було наказано перебувати, без дозволу органів влади, він не був особою, яка «законно» знаходяться на території Німеччини, і не міг посилається на свободу пересування, гарантовану статтею 2 Протоколу № 4 до Конвенції. Приміт. Авт.*).

2. Тримання незаконних мігрантів під вартою відповідно до статті 5§1 (f)

15 Стаття 5 §1 (f) Конвенції дозволяє державам контролювати свободу іноземців в контексті імміграції в двох різних ситуаціях: перша частина цього положення дозволяє затримати шукача притулку або іншого іммігранта до того, як держава надасть дозвіл на в'їзд (для другого аспекту дивіться нижче). Питання стосовно того, коли припиняє застосовуватися перша частина статті 5§1 (f), оскільки особі було надано офіційне право на в'їзд або перебування, значно залежить від національного законодавства *Suso Musa проти Мальти (Suso Musa v. Malta)*, § 97; дивіться також *О.М. проти Угорщини (O.M. v. Hungary)*, в якій затримання заявника, шукача притулку, було в кінцевому підсумку розглянуте відповідно до статті 5§1 (b), оскільки національне законодавство створило більш сприятливе становище, ніж цього вимагає Конвенція, внаслідок чого Суд не вважав необхідним вирішувати питання щодо законності затримання відповідно до статті 5§1 (f)). Таке тримання під вартою повинне бути сумісним із загальною метою та вимогами статті 5, зокрема з його законністю, в тому числі обов'язком дотримуватися матеріально-правових та процесуальних норм національного законодавства. Проте дотримання національного законодавства є недостатнім, оскільки позбавлення волі може бути законним з точки зору національного законодавства, але все ж таки бути свавільним за змістом Конвенції та тим самим суперечити їй (*Saadi проти Сполученого Королівства (Saadi v. the United Kingdom)* [ВП], § 67; дивіться також *Nabil та інші проти Угорщини (Nabil and Others v. Hungary)*, в якій

Посібник з прецедентного права Конвенції - Імміграція

Переклад з англійської мови та опрацювання:

Олександр Дроздов та Олена Дроздова

національні суди не оцінили належним чином, чи були дотримані умови, передбачені національним законодавством щодо продовження тримання під вартою – які підпадали під другий аспект статті 5§1 (f)). Вимога законності була проблемним питанням, наприклад, коли тримання під вартою було засноване на адміністративному циркулярі (*Амуур проти Франції (Amuur v. France)*), коли правова основа не була доступною для громадськості (*Нолан та К. проти Росії (Nolan and K. v. Russia)*), *Khlaifia і Інші проти Італії (Khlaifia and Others v. Italy)* [ВП]: угода про реадмісію) або коли в законодавстві не був встановлений максимальний термін тримання під вартою (*Mathloom проти Греції (MATHLOOM v. GREECE)*).

16 Стосовно дорослих осіб, які не є особливо вразливими, тримання під вартою відповідно до статті 5 §1 (f) не повинне бути обґрунтовано необхідним. Проте воно не повинне бути свавільним. «Свобода від свавілля» в контексті першої частини статті 5 §1 (f) означає, що тримання під вартою повинне здійснюватися сумлінно; воно повинне бути тісно пов'язане з метою запобігання несанкціонованого в'їзду особи в країну; місце та умови тримання під вартою повинні бути відповідними з огляду на те, що цей захід застосовується не до осіб, які вчинили кримінальні правопорушення, а до іноземців, які, часто через страх за своє життя, втекли зі своєї країни; і тривалість затримання не повинна перевищувати обґрунтовано необхідного обмеження свободи необхідного для досягнення мети, яка переслідується (*Сааді проти Сполученого Королівства (Saadi v. the United Kingdom)* [ВП], § 74). Якщо місце та умови тримання під вартою є неприйнятними, це також може порушити статтю 3 Конвенції (дивіться, наприклад, *М.С.С. проти Бельгії та Греції (M.S.S. v. Belgium and Greece)* [ВП], §§ 205-234; (У пунктах 23-234 рішення у справі *Сааді* викладено наступне. Суд зазначає, що згідно з висновками, отриманими організаціями, які відвідали пересильний центр, розташований поруч з аеропортом, корпус для шукачів притулку рідко відкривався, а затримані не мали доступу до водного фонтанчику, розташованого ззовні, а тому були змушені пити воду з туалету. У корпусі для заарештованих знаходилося 145 ув'язнених на 110 м² простору. У багатьох камерах було лише одне ліжко на чотирнадцять-сімнадцять осіб. Матраців всім не вистачало, а тому затримані спали на голій підлозі. Достатнього місця для того, щоб всі затримані одночасно лягли спати, не було. Через перенаселеність бракувало провітрювання, а тому в камерах було нестерпно спекотно. Доступ затриманих до туалетів був суворо обмежений, і вони скаржилися, що поліція не давала їм вийти в коридори. Поліція визнала, що затримані були змушені мочитися в пластикові пляшки, які вони спорожняли, коли їм дозволяли йти до туалету. У всіх корпусах центру була помічена відсутність мила та туалетного паперу, а також те, що санітарні та інші об'єкти були брудними, що санітарні об'єкти не мали дверей, а затримані були позбавлені можливості прогулянок на дворі. Суд повторює, що він вже встановлював, що такі умови, які можна побачити і в інших центрах утримання під вартою в Греції, становлять поведження, що принижує гідність, у розумінні статті 3 Конвенції (див. вище, пункт 222). При встановленні такого висновку він взяв до уваги той факт, що заявники були шукачами притулку. Суд не вбачає підстав для того, щоб відходити від такого висновку на основі аргументів уряду Греції про те, що періоди, протягом яких заявник тримався під вартою, були короткими. Він не вважає, що тривалість двох періодів утримання заявника під вартою - чотири дні в червні 2009 року та тиждень в серпні 2009 року - була незначною. У цій справі Суд повинен взяти до уваги те, що заявник як шукач притулку був особливо вразливим з огляду на все те, через що він мусив пройти під час своєї міграції, та на травматичний досвід, який він міг пережити раніше. Навпаки, у світлі наявної інформації про умови в пересильному центрі, розташованому поруч з аеропортом Афін, Суд вважає, що умови утримання під вартою, пережиті заявником, були неприйнятними. Він вважає, що у цілому відчуття сваволі та часто пов'язані з ним почуття неповноцінності та тривоги, а також значний вплив, який такі умови утримання під вартою безсумнівно мають на гідність людини, становлять поведження, що принижує гідність у порушення статті 3 Конвенції. Крім того, важке становище заявника підкреслювалось вразливістю, властивою його положенню як шукача притулку. Таким чином, мало місце порушення статті 3 Конвенції. Приміт. автор.); *С.З. проти Греції (S.Z. v. Greece)* та *НА.А. проти Греції*).

17 Додаткові гарантії від свавільного тримання під вартою застосовуються до дітей та інших осіб, які є особливо вразливими, які для того, щоб мати можливість скористатися таким захистом, повинні мати доступ до оцінювання своєї вразливості та бути поінформовані про відповідні процедури (дивіться *Thimothawes проти Бельгії (THIMOTHAWES v. BELGIUM)*, та *Abdi Mahamud проти Мальти (Abdi Mahamud v. Malta)*). Відсутність активних кроків та затримки в проведенні оцінювання вразливості може бути фактором, який викликає серйозні сумніви в сумлінній діяльності органів влади (*Бурхаан Абдуллахі Елмі та Кабдулаахі Авейс Абубакар проти Мальти (Abdullahi Elmi and Aweys Abubakar v. Malta)*; *Abdi Mahamud проти Мальти (Abdi Mahamud v. Malta)*). Тримання під вартою вразливих осіб не буде відповідати статті 5§1 (f), якщо мета, яку переслідує тримання під вартою, може бути досягнута за допомогою інших менш примусових заходів, що вимагає від національних органів влади розгляду альтернативи затриманню у світлі особливих обставин окремої справи (*Рахімі проти Греції (Rahimi v. Greece)*) (*Тримання заявника під вартою було засновано на законі і було спрямованим на забезпечення його вислання. В принципі, тривалість його тримання під вартою – два дні - не могла вважатися нерозумною з урахуванням досягнення цієї мети. Проте рішення про вислання в цій справі спричинило автоматичне застосування даного законодавства. Національні органи влади не врахували найкращі інтереси заявника як неповнолітнього або його індивідуальну ситуацію як неповнолітнього без супроводу. Крім того, вони не розглянули питання про те, чи був потрібен як крайній захід приміщення заявника в ізолятор та чи не були б достатніми для забезпечення його вислання менш рішучі заходи. Ці фактори дозволяють ставити під сумнів сумлінність органів влади під час застосування акресшту. Це було тим більше правильно, оскільки умови утримання в ізоляторі, особливо що стосується проживання, гігієни та інфраструктури, були настільки незадовільними, що підривали саме поняття людської гідності. Приміт. автор.*); *Yoh-Ekale Mwanje проти Бельгії* стосовно другого аспекту положення). Окрім статті 5§1 (f) тримання під вартою як незаконних мігрантів дітей та інших вразливих осіб може викликати питання відповідно до статті 3 Конвенції, при цьому особлива увага звертається на умови арешту, його тривалість, особливу вразливість особи та вплив тримання під вартою на нього або неї (щодо тримання під вартою дітей, яких супроводжують інші особи дивіться *Попов проти Франції (POPOV v. FRANCE)*) (*Так у справі Попова на підставі декрету 2005 р центр адміністративного затримання в Руан-Уасселе отримав право приймати сім'ї. Однак в декреті вказується лише необхідність надання "спеціально обладнаних кімнат і, особливо, відповідних умов по догляду за дітьми віку немовлят", але точно не роз'яснюється, яке саме обладнання повинно бути. Таким чином, обладнання значно відрізняється в різних центрах, оснащення яких залишається на розсуд директора установи, а спеціально навчений педагогічний персонал найчастіше відсутній. Хоча в Руан-Уассельском центрі сім'ї ізолювані від інших ув'язнених, там є тільки залізні ліжка для дорослих, які становлять небезпеку для дітей, для яких, крім того, не передбачені жодних занять або майданчика для ігор, а автоматичне закриття дверей в кімнати становить загрозу. Комісар з прав людини Ради Європи та Європейський комітет з питань запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню (КЗК) також підкреслили, що тіснота, стрес, відсутність безпеки і несприятлива обстановка в цих центрах згубно впливають на малолітніх дітей, що суперечить міжнародним принципам захисту дітей, згідно з якими влада повинна вжити всіх заходів, щоб обмежити наскільки можливо строк їх тримання під вартою. Двотижневе затримання, саме по собі не є надмірним, проте воно може здатися вкрай тривалим дітям, які перебувають в середовищі, невідповідним для їхнього віку. Умови, в яких діти заявників утримувалися протягом двох тижнів, в середовищі дорослих, в присутності великої кількості поліцейських, без занять, покликаних відволікти їх, в поєднанні з пригніченим станом батьків, з усією очевидністю не відповідали їхньому віку. Обидві дитини перебували в уразливому становищі, який ще було погіршено позбавленням свободи. Дані умови життя безсумнівно могли потягнути за собою стрес і занепокоєння і привести до серйозних психологічних травм. Беручи до уваги юний вік дітей, термін і умови їх тримання під вартою, влада не оцінила неминуче шкідливий вплив на*

Посібник з прецедентного права Конвенції - Імміграція

Переклад з англійської мови та опрацювання:

Олександр Дроздов та Олена Дроздова

дітей. Влада не забезпечила дітям заявників ставлення, яке б відповідало положенням Конвенції, і воно перевищило поріг суворості, встановлений статтею 3. Приміт. автор.), щодо другого аспекту та огляду прецедентного права Суду - *S.F. та інші проти Болгарії*; стосовно дітей без супроводу дивіться *Abdullahi Elmi і Aweys Abubakar проти Мальти*; *Рахімі проти Греції*; *Mubilanzila Mayeka і Kaniki Mitunga проти Бельгії*, в яких Суд встановив порушення статті 3 стосовно затриманої дитини та матері дитини, яка перебувала в іншій країні, стосовно дорослих з особливими потребами здоров'я дивіться *Aden Ahmad проти Мальти* і *Yoh-Ekale Mwanje проти Бельгії*, і вагітних жінок на пізньому терміні вагітності *Mahmundi і інші проти Греції*; дивіться також *О.М. проти Угорщини*, § 53, з метою оцінювання вразливості заявника, ЛГБТ шукача притулку, відповідно до статті 5 § 1 (b)). Тримання дітей під вартою у супроводі інших осіб може також викликати питання відповідно до статті 8 Конвенції стосовно дітей та дорослих (дивіться огляд прецедентного права Суду у справі *Бістієва та інші проти Польщі (Bistieva and Others v. Poland)*).

3. Процесуальні гарантії

18 Це Відповідно до статті 5§2 будь-якій особі, яка заарештована, повинно бути повідомлено простою, нетехнічною зрозумілою мовою про істотно важливі законні та фактичні підстави арешту для того, щоб мати можливість звернутися до суду для оскарження його законності відповідно до статті 5§4 (*Khlaifia та інші проти Італії (Khlaifia and Others v. Italy)* [ВП], § 115). Незважаючи на те, що ця інформація повинна бути передана «негайно», вона не повинна бути повністю пов'язана зі службовцем, який здійснює арешт безпосередньо в момент арешту. Питання стосовно того, чи зміст та оперативність переданої інформації були достатніми необхідно оцінювати в кожній окремій справі відповідно до її особливостей (див. *Khlaifia and Others v. Italy*; *Чонка проти Бельгії (Čonka v. Belgium)*; *Saadі проти Сполученого Королівства [ВП]*; *Новак проти України*; *Dbouba проти Туреччини (Dbouba v. Turkey)*).

19 Незважаючи Стаття 5 §4 (є застосовною, якщо оскаржене тримання під вартою є незначним за тривалістю) була визнана застосованою до періоду в трьох з половиною днів ув'язнення до депортації в справі *А.М. проти Франції*, § 36). Вона надає право затриманій особі ініціювати провадження для перегляду судом процесуальних та матеріально-правових умов, які мають істотно важливе значення для «законності» позбавлення її свободи в значенні статті 5§1 (*Khlaifia і Інші проти Італії* [ВП], § 131; дивіться, зокрема, *А.М. проти Франції*, §§ 40-41 щодо необхідного обсягу судового перегляду відповідно до статті 5§1 (f)). Провадження для оскарження законності адміністративного затримання відповідно до статті 5§ 1 (f) до депортації не повинне мати зупиняючого впливу стосовно виконання наказу про депортацію (*там само*, § 38). Якщо депортація прискорюється в такий спосіб, який перешкоджає затриманій особі або її адвокату ініціювати провадження відповідно до статті 5§4, це положення порушується (*Чонка проти Бельгії*). У випадках, коли затримані не були повідомлені про причини позбавлення свободи, їх право на апеляцію на тримання під вартою було позбавлене всієї ефективної сутності (*Khlaifia та інші проти Італії* [ВП], § 132). Це ж саме є правильним, якщо затримана особа поінформована про доступні засоби судового захисту мовою, яку вона не розуміє і на практиці не в змозі мати контакт з адвокатом (*Рахімі проти Греції*, § 120). Провадження відповідно до статті 5§4 повинне бути змагальним і забезпечувати рівність сторін (дивіться *А. та інші проти Сполученого Королівства* [ВП], §§ 203 та наступні; та *Al Husin проти Боснії та Герцеговини (№ 2) (Al Husin v. Bosnia and Herzegovina (№ 2))* щодо справ про загрозу національній безпеці).

20 Стаття 5§4 також забезпечує заарештованим або затриманим особам право на прийняття рішення щодо законності їх тримання під вартою без зволікань та прийняття рішення про їх звільнення, якщо затримання не є законним (*Khlaifia і Інші проти Італії* [ВП], § 131; стосовно прецедентного права у зв'язку з вимогою «швидкості» щодо тримання під вартою відповідно до статті 5§1 (f), хоча у зв'язку з другим аспектом положення дивіться також *Худякова проти Росії (Khudyakova v. Russia)*, §§ 92-100; *Абдулхаков проти Росії (Abdulkhakov v. Russia)*, §

Посібник з прецедентного права Конвенції - Імміграція

Переклад з англійської мови та опрацювання:

Олександр Дроздов та Олена Дроздова

214; *M.M. проти Болгарії (M.M. v. BULGARIA)*. Якщо автоматичний перегляд не проводиться відповідно до встановлених національним законодавством строків, але все ж таки швидко з об'єктивної точки зору, стаття 5§4 не порушується (*Aboya Boa Jean проти Мальти (Aboya Boa Jean v. Malta)*).

С. Доступ до процедур та умов прийому

1. Доступ до процедури надання притулку або інших процедур для запобігання висланню

21 Окрім справ про відмову у прийнятті або розгляді заяв про надання притулку на кордоні (дивіться пункт 12 вище), Суд розглядав справи відповідно до статті 13 разом зі статтею 3, коли особа, яка перебувала на території, не мала можливості подати заяву про надання притулку (*A.E.A. проти Греції (A.E.A. v. GREECE)*, № 39034/12, 15 березня 2018 року) або коли така заява не була ретельно розглянута (*M.S.S. проти Бельгії та Греції (M.S.S. v. Belgium and Greece)* [ВП], §§ 265-322).

22 Суд встановив, що стаття 4 Протоколу № 4 не була порушена, коли заявникам була надана справжня та ефективна можливість подання аргументів проти їх вислання (*Khlaifia та інші проти Італії* [ВП]).

2. Умови прийому

23 Статтю 3 неможливо тлумачити як таку, яка зобов'язує Високі Договірні Сторони надавати житло кожному, хто перебуває під їх юрисдикцією (*Чепмен проти Сполученого Королівства (Chapman v. the United Kingdom)* [ВП], § 99) (У § 99 справи Чепмена йдеться про наступне. Важливо нагадати, що стаття 8 не визнає право на отримання житла. Не визнає такого права і практика Суду. Хоча вочевидь бажано, аби кожна людина мала місце, де він або вона може жити гідно, і яке він або вона може назвати домом, на жаль, у Договірних державах є багато людей, які не мають дому. Чи надає держава кошти для того, щоб кожен мав житло, - це питання політичного, а не судового рішення. Прим. автор.) Стаття 3 також не передбачає жодного загального зобов'язання надавати біженцям фінансову допомогу для того, щоб вони могли підтримувати певний рівень життя (*Tarakhel проти Швейцарії (Tarakhel v. Switzerland)* [ВП], § 95). Проте шукачі притулку є членами особливо знедоленої та вразливої групи населення, що потребує особливого захисту, і існує широкий консенсус на міжнародному та європейському рівнях щодо цієї потреби в спеціальному захисті, про що свідчать Женевська конвенція, компетенція та діяльність УВКБ ООН та стандарти, викладені в Директиві ЄС про прийом (*M.S.S. проти Бельгії та Греції* [ВП], § 251). Таким чином, можуть виникати питання відповідно до статті 3, якщо шукачам притулку, в тому числі особам, які мають намір подати заяву про надання притулку, не надане житло та належні умови прийому (*там само* [ВП], §§ 235-264; *N.T.P. та інші проти Франції*). Згідно зі статтею 3 держава зобов'язана захищати та брати на себе відповідальність за дітей без супроводу, що вимагає від органів влади ідентифікувати їх та вживати заходи для забезпечення їх розміщення в належному приміщенні, навіть якщо діти не подають заяву про надання притулку в державі-відповідачеві, але мають намір зробити це в іншій державі, або приєднатися до членів сім'ї там (дивіться *Khan проти Франції (Khan v. France)* стосовно ситуації в тимчасовому таборі в м. Кале; *Sh.D. та інші проти Греції, Австрії, Хорватії, Угорщини, Північної Македонії, Сербії та Словенії* щодо ситуації в тимчасовому таборі в поселенні Ідомені). У справі *Rahimi проти Греції* (§§ 87-94) Суд також встановив порушення статті 3, оскільки органи влади не запропонували заявникові, дитині без супроводу, яка шукала притулку, жодної допомоги з житлом після звільнення з-під арешту.

III. Предметні та процесуальні аспекти справ щодо вислання, екстрадиції та пов'язаних із ними випадків

Стаття 2 Конвенції

Право на життя

1. Право кожного на життя охороняється законом. Нікого не може бути умисно позбавлено життя інакше ніж на виконання смертного вироку суду, винесеного після визнання його винним у вчиненні злочину, за який закон передбачає таке покарання.

2. Позбавлення життя не розглядається як таке, що вчинене на порушення цієї статті, якщо воно є наслідком виключно необхідного застосування сили:

- a) для захисту будь-якої особи від незаконного насильства;
- b) для здійснення законного арешту або для запобігання втечі особи, яку законно тримають під вартою;
- c) при вчиненні правомірних дій для придушення заворушення або повстання.

Стаття 3 Конвенції

Заборона катування

Нікого не може бути піддано катуванню або нелюдському чи такому, що принижує гідність, поводженню або покаранню.

Стаття 6 Конвенції

Право на справедливий суд

1. Кожен має право на справедливий і публічний розгляд його справи упродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, встановленим законом, який вирішить спір щодо його прав та обов'язків цивільного характеру або встановить обґрунтованість будь-якого висунутого проти нього кримінального обвинувачення.

Стаття 8 Конвенції

Право на повагу до приватного і сімейного життя

1. Кожен має право на повагу до свого приватного і сімейного життя, до свого житла і кореспонденції.

2. Органи державної влади не можуть втручатись у здійснення цього права, за винятком випадків, коли втручання здійснюється згідно із законом і є необхідним у демократичному суспільстві в інтересах національної та громадської безпеки чи економічного добробуту країни, для запобігання заворушенням чи злочинам, для захисту здоров'я чи моралі або для захисту прав і свобод інших осіб.

Стаття 13 Конвенції

Право на ефективний засіб юридичного захисту

Кожен, чиї права та свободи, визнані в цій Конвенції, було порушено, має право на ефективний засіб юридичного захисту в національному органі, навіть якщо таке порушення було вчинене особами, які здійснювали свої офіційні повноваження

Стаття 4 Протоколу № 4 до Конвенції

Заборона колективного вислання іноземців

Колективне вислання іноземців заборонено.

Стаття 1 Конвенції Протоколу № 6 до Конвенції

Скасування смертної кари

Смертна кара скасовується. Нікого не може бути засуджено до такого покарання або страчено.

Стаття 1 Конвенції Протоколу № 7 до Конвенції

Процедурні гарантії, що стосуються вислання іноземців

1. Іноземець, який законно проживає на території держави, не може бути висланий за її межі інакше ніж на виконання рішення, прийнятого відповідно до закону, і повинен мати можливість:

a) наведення доводів проти свого вислання;

b) перегляду своєї справи; і

c) представлення з цією метою перед компетентним органом або перед особою чи особами, призначеними цим органом.

2. Іноземець може бути висланий ще до того, як він здійснив свої права, передбачені в підпунктах "а", "b" та "с" пункту 1 цієї статті, коли таке вислання є необхідним в інтересах публічного порядку або ґрунтується на міркуваннях національної безпеки.

Стаття 1 Конвенції Протоколу № 13 до Конвенції

Скасування смертної кари

Смертна кара скасовується. Нікого не може бути засуджено до такого покарання або страчено.

А. Стаття 2 та 3 Конвенції

1. Сфера застосування та предметні аспекти оцінювання Суду відповідно до статей 2 та 3 у справах пов'язаних з наданням притулку та висланням

24 Право на політичний притулок не міститься ані в Конвенції, ані в Протоколах до неї, і Суд сам не розглядає фактичну заяву про надання притулку або не перевіряє, як держави дотримуються своїх зобов'язань відповідно до Женевської конвенції про статус біженців 1951 року або права Європейського Союзу (*Ф.Г. проти Швеції (F.G. v. Sweden)* [ВП], § 117; *Суфі і Елмі проти Сполученого Королівства (Sufi and Elmi v. The United Kingdom)*, §§ 212 та 226). Проте вислання іноземця Договірною Державою може викликати питання відповідно до статей 2 і 3, а отже, викликати відповідальність цієї Держави згідно з Конвенцією, коли були виявлені істотні підстави вважати, що у випадку депортації особи, про яку йде мова, вона зіткнеться з реальним ризиком зазнати ставлення, яке суперечить статтям 2 або 3 в країні призначення. За цих обставин статті 2 та 3 передбачають зобов'язання не депортувати відповідну особу в цю країну (*F.G. v. Sweden*, §§ 110-111). Справи про вислання у зв'язку зі статтею 2, особливо стосовно ризику смертної кари заявника, як правило, також виникають питання відповідно до статті 3 (дивіться пункт 40 нижче): оскільки відповідні принципи є однаковими для оцінювання відповідно до статті 2 та 3 у справах про вислання Суд або вважає, що питання, передбачені в обох статтях, є нерозривними, і розглядає їх разом (дивіться *F.G. проти Швеції* [ВП], § 110; *Л.М. та інші проти Росії*, § 108)), або розглядає скаргу відповідно до статті 2 у контексті відповідної основної скарги згідно зі статтею 3 (дивіться *Д.Н. проти Сполученого Королівства (D.N. v. the United Kingdom)*, § 37).

25 Суд вирішив величезну кількість справ, в яких він повинен був оцінити, чи були продемонстровані вагомі підстави вважати, що у випадку депортації особа, про яку йде мова, зіткнеться з реальним ризиком зазнати ставлення, яке суперечить статтям 2 або 3 в країні призначення. Він значною мірою закріпив відповідні принципи у двох рішеннях Великої Палати в справах *F.G. проти Швеції* ([ВП], §§ 110-127) та *Д.К. та інші проти Швеції* ([ВП], §§ 77-105), зокрема стосовно оцінювання ризику (в тому числі щодо загальної ситуації з насильством, особливих обставин заявника, таких як членство в цільовій групі та інших індивідуальних факторів ризику, - які можуть викликати реальний ризик, якщо розглядати їх окремо або кумулятивно, ризику виникнення жорстокого поводження з боку приватних груп, опори на існування внутрішньої альтернативи переміщенню, оцінки звітів про країну походження, розподіл тягаря надання доказів, жорстокого поводження в минулому в якості підтвердження ризику такої поведінки на місці), характер запиту Суду і принцип *ex nunc* оцінювання обставин, коли заявник не був депортований (для ситуацій, в яких особи вже були депортовані дивіться *Х. проти Швейцарії та А.С. проти Франції*).

26 Перешкоджання стосовно процесуальних обов'язків органів влади у справі *F.G. проти Швеції* (§ 127), Суд уточнив що, з огляду на абсолютний характер прав, гарантованих статтями 2 та 3 Конвенції, та враховуючи вразливу позицію, в якій часто опиняються шукачі притулку, якщо Договірній Державі відомо про факти, пов'язані з конкретною особою, які могли б піддавати ризику жорстокого поводження в порушення зазначених положень після повернення в країну, про яку йде мова, зобов'язання, передбачені статтями 2 та 3 Конвенції, викликають проведення органами влади оцінювання цього ризику за власною ініціативою. Щодо розподілу тягаря надання доказів, в справі *Дж.К. та інші проти Швеції (J.K. and Others v. Sweden)* ([ВП], §§ 91 та наступні) Суд роз'яснив, що особа, яка шукає притулку та імміграційні органи мають спільний обов'язок з'ясувати та оцінити всі відповідні факти в провадженні про надання притулку. З одного боку, щодо їх власних особистих обставин тягар залишається на особах, які шукають притулку, хоча Суд визнав, що важливо враховувати всі труднощі, з якими може зіткнутися шукач притулку під час збору доказів. З іншого боку, загальна ситуація в іншій державі, в тому числі здатність її державних органів влади забезпечувати захист, повинна була бути встановлена *proprio motu* (з лат. - з власної ініціативи. Приміт. автор.) компетентними національними імміграційними органами. Щодо значення встановленого минулого жорстокого поводження всупереч статті 3 у державі, що приймає, Суд вважає, що встановлене попереднє жорстоке поводження всупереч статті 3 забезпечить серйозну вказівку на майбутній реальний ризик

жорстокого поводження, хоча Суд обумовив цей принцип тим, що заявник повинен надати загально узгоджену та достовірну версію подій, що відповідає інформації з надійних та об'єктивних джерел про загальну ситуацію в країні, про яку йде мова. За таких обставин тягар зміщується на уряд для того, щоб усунути будь-які сумніви щодо цього ризику.

27 Суд розробив достатнє прецедентне право щодо всіх вищезазначених принципів. Як приклад, стосовно значення, наданого матеріалам країни, дивіться *Суфі та Елмі проти Сполученого Королівства* (§§ 230-234); щодо оцінювання достовірності тверджень заявника дивіться *N. проти Фінляндії*; *A.F. проти Франції* та *M.O. проти Швейцарії*; і щодо зобов'язання національних органів влади оцінити доречність, достовірність та доказову цінність документів, наданих заявником - з самого початку або пізніше - які стосуються самої сутності їх заяв про захист, дивіться *M.D. та M.A. проти Бельгії*; *Singh та інші проти Бельгії* і *M.A. проти Швейцарії*. Ще раз як приклад, дивіться *Суфі and Елмі проти Сполученого Королівства*, в якій Суд визнав ситуацію в країні призначення такою, що вислання порушило б статтю 3 з огляду на ситуацію загального насильства в Могадішо та відсутність безпечного доступу до таборів внутрішньо переміщених осіб та жаклих умов в них; дивіться *Салах Шеєк проти Нідерландів* (*Salah Sheekh v. The Netherlands*) щодо оцінювання ризику для заявника, який належав до групи, яка систематично піддавалася ризику; і стосовно різних форм та сценаріїв переслідувань, пов'язаних з гендерною ознакою, таких як широко розповсюджене сексуальне насильство (*M.M.R. проти Нідерландів* (ухв.)), передбачувана відсутність мережі підтримки чоловіків (*R.H. проти Швеції*), жорстоке поводження з розлученою жінкою. (*H. проти Швеції*), жорстоке поводження з членами сім'ї з огляду на їх стосунки (*R.D. проти Франції*, §§ 36-45), вбивства заради честі та примусовий шлюб (*A.A. та інші проти Швеції*), а також каліцтво жіночих статевих органів (*R.V.A.V. проти Нідерландів*; *Sow проти Бельгії*). Щодо примусової проституції та/або повернення в мережу торгівлі людьми дивіться *L.O. проти Франції* (ухв.). У справі *V.F. проти Франції* (ухв.) Суд оцінив ризик відповідно до статті 4 залишаючи відкритою екстериторіальну застосовність цієї статті: у цьому останньому відношенні справа *M.O. проти Швейцарії* стосувалась ризику примусової праці після вислання, скарга відповідно до статті 4 була неприйнятною через невичерпання національних засобів юридичного захисту.

28 Якщо ризик жорстокого поводження впливає із сексуальної орієнтації особи, його або її не повинні просити приховувати це для уникнення жорстокого поводження, оскільки це стосується фундаментального аспекту ідентичності особи (*I.K. проти Швейцарії* (ухв.)). Подібні питання можуть виникати щодо релігійних переконань людини (дивіться *A. проти Швейцарії*).

2. Вислання в третю країну

29 Хоча більшість справ про вислання, які розглядаються Судом відповідно до статей 2 або 3, стосуються вислання в країну, з якої втік заявник, такі справи можуть виникати також у зв'язку з висланням заявника в третю країну. Вони можуть також виникати в контексті передачі згідно з Дублінською постановою (У пункті 65 цього рішення зазначається, що «Дублінська постанова» це постанова Ради № 343/2003 від 18 лютого 2003 року, що встановлює критерії та механізми визначення держави-члена, відповідальної за розгляд клопотання про надання притулку, поданого в одній із держав-членів громадянином третьої країни, застосовується в державах-членах Європейського Союзу, а також у Норвегії, Ісландії та Швейцарії. *Приміт. автор.*) через ризик свавільного вислання в країну, з якої втекла особа (*M.S.S. проти Бельгії та Греції* [ВП], §§ 323-360) через невідповідні умови прийому в державі, яка приймає особу (*там само* [ВП], §§ 362-368) або тому, що їм не буде гарантований доступ до приміщень прийому, який був би адаптований до їх особливої вразливості, що може вимагати, щоб держава, що висилає, отримувала гарантії від приймаючої держави у зв'язку з цим (див. *Tarakhel проти Швейцарії* [ВП]; *Ali і інші проти Швейцарії і Італії* (ухв.); *Ojei проти Нідерландів* (ухв.)). Наприкінці, вони можуть виникнути у зв'язку з переїздом в третю країну, яка не вважається «безпечною третьою країною», коли ситуація створює для заявника *ризик повторного повернення в країну його*

походження (М.А. та інші проти Литви; *Babajanov проти Туреччини*).

3. Процесуальні аспекти

30 Якщо особа має «обгрунтовану скаргу» на те, що його вислання може призвести його до становища, яке суперечить статтям 2 або 3 Конвенції, він повинен мати ефективний засіб правового захисту, як на практиці, так і в праві на національному рівні відповідно до статті 13 Конвенції, яка в обов'язковому порядку вимагає, серед іншого, незалежної та ретельної перевірки будь-яких тверджень про існування суттєвих підстав для побоювання стосовно реального ризику поводження, яке суперечить статтям 2 або 3 та має автоматичну призупиняючу дію (*M.S.S. проти Бельгії та Греції* [ВП], §§ 288 та 291: для перегляду прецедентного права Суду щодо вимог, передбачених статтею 13 разом зі статтями 2 або 3 у справах про вислання, дивіться, зокрема, *там само*, §§ 286-322; *Абдолхані і Карімніа проти Туреччини* (*Abdolkhani and Karimnia v. Turkey*), §§ 107-117; *Асебеха Гебремедін проти Франції* (*Gebremedhin [Gaberamadhien] v. France*), §§ 53-67; *І.М. проти Франції*; *Чахал проти Сполученого Королівства* (*Chahal v. the United Kingdom*) [ВП], §§ 147-154; *Шамаєв і Інші проти Грузії та Росії*, § 460). Ті ж самі принципи застосовуються і під час розгляду питання ефективності засобів правового захисту, які повинні бути вичерпані для цілей статті 35§1 Конвенції у справах про надання притулку (*А.М. проти Нідерландів*, §§ 65-69). Стосовно осіб, які шукають притулку, Суд встановив, зокрема, що шукачі притулку повинні мати достатню інформацію про процедуру надання притулку та про їх права зрозумілою їм мовою і мати доступ до надійної системи зв'язку з органами влади: Суд також враховує доступність перекладачів, чи проводяться індивідуальні співбесіди кваліфікованими співробітниками, чи мають шукачі притулку доступ до правової допомоги, і вимагає, щоб стосовно шукачів притулку були прийняті вмотивовані рішення (дивіться *M.S.S. проти Бельгії та Греції* [ВП], §§ 300-302, 304 та 306-310; дивіться також *Абдолхані і Карімніа проти Туреччини*; та *Хірсі Джамаа і Інші проти Італії* (*Hirsi Jamaa and Others v. Italy*) [ВП], § 204).

31 Стаття 6 Конвенції не застосовується *ratione materiae* до провадження про надання притулку, депортації та пов'язаних із цим проваджень (*Мааоуіа проти Франції* [ВП], §§ 38-40; *Онуєйєкве проти Австрії* (ухв.) § 34; дивіться *Панджехеїгалехей проти Данії* (*Panjeheighalehei v. Denmark*) (ухв.) щодо позову шукача притулку про відшкодування шкоди через відмову у наданні притулку).

32 Нездатність розглянути заяву про надання притулку протягом розумного строку може порушити статтю 8 (дивіться *В.А.С. проти Греції*), а адекватність засобу правового захисту згідно зі статтею 13 може бути підірвана його надмірною тривалістю (*M.S.S. проти Бельгії та Греції* [ВП], § 292). З іншого боку, швидка обробка заяви про надання притулку заявника не повинна мати пріоритет над ефективністю основних процесуальних гарантій щодо захисту його від свавільного вислання. Необгрунтовано короткий термін для подання заяви, наприклад, у контексті прискорених процедур надання притулку та/або оскарження рішення про наступне вислання, може зробити засіб правового захисту практично неефективним, що суперечить вимогам статті 13 разом зі статтею 3 Конвенції (дивіться *І.М. проти Франції*, в якій було встановлено, що п'ятиденний термін для подання початкової заяви про надання притулку та 48-годинний термін для подання апеляції порушують ці положення; дивіться також огляд прискорених процедур надання притулку в справі *R.D. проти Франції*, §§ 55-64).

33 Щодо вимог, передбачених статтею 13 разом зі статтею 8 у справах про видворення дивіться *De Souza Ribeiro проти Франції* [ВП] (§§ 82-83). Стосовно вимог, передбачених статтею 13 разом зі статтею 4 Протоколу № 4 дивіться *Khlaifia та інші проти Італії* [ВП] (§§ 276-281; дивіться також *Хірсі Джамаа та інші проти Італії* [ВП]; *Sharifi і Інші проти Італії та Греції*; і *Чонка проти Бельгії*).

4. Справи, які стосуються національної безпеки

34 Суд часто розглядає справи, пов'язані з висланням осіб, які вважаються загрозою для національної безпеки (дивіться, наприклад, *A.M. проти Франції*). Він неодноразово постановляв, що стаття 3 є абсолютною і неможливо зважувати ризик жорстокого поводження з підставами для вислання (*Saadі проти Італії* [ВП], §§ 125 і 138; *Othman (Abu Qatada) проти Сполученого Королівства*, §§ 183-185). Суд не може покладатися на висновки національних органів влади, якщо вони не мають всієї істотно важливої інформації - наприклад, з міркувань національної безпеки – під час прийняття рішень про вислання (дивіться *X проти Швеції*).

5. Екстрадиція

35 Екстрадиція Договірною Державою може викликати питання відповідно до статті 3, і, отже, викликати відповідальність цієї Держави відповідно до Конвенції, коли було виявлено істотні підстави вважати, що у випадку видачі ця особа зіткнеться з реальним ризиком зазнати ставлення, яке суперечить статті 3 в країні, яка приймає цю особу (*Сьорінг проти Сполученого Королівства* (*Soering v. the United Kingdom*), §§ 88-91). Питання існування реального ризику жорстокого поводження, що суперечить статті 3 в іншій державі, не може залежати від правової основи для видачі в цю державу, оскільки між екстрадицією та іншими типами вислання на практиці може бути невелика різниця (*Бабар Ахмад та інші проти Сполученого Королівства* (*Babar Ahmad and Others v. the United Kingdom*), §§ 168 і 176; *Трабелсі проти Бельгії* (*Trabelsi v. Belgium*), § 116). Наприклад, запити про екстрадицію можуть бути відкликані, а Договірна Держава може, тим не менш, вирішити продовжити висилання зі своєї території на інших підставах; або держава може прийняти рішення про вислання особи, яка стикається з кримінальним провадженням (або вже засуджена) в іншій державі за відсутності запиту про екстрадицію; і можуть бути випадки, коли особа виїхала з країни тому, що він або вона боялися виконання певного вироку, яке вже був ухвалений щодо неї або нього, у випадку повернення в цю державу не відповідно до будь-якої домовленості про екстрадицію, а як шукача притулку, якому не поталанило (дивіться *Бабар Ахмад та інші проти Сполученого Королівства*, § 168 з наступними посиланнями). Також можуть бути випадки задоволення державою запиту про екстрадицію, коли особа, яка подала заяву про надання притулку, була звинувачена в політично мотивованих злочинах (дивіться *Мамажонов проти Росії* (*Mamazhonov v. Russia*) або коли екстрадиція стосується особи, визнаної біженцем в іншій країні (*M.G. проти Болгарії*).

36 Статті 2 та 3 Конвенції, а також стаття 1 Протоколу № 6 або стаття 1 Протоколу № 13 (дивіться пункт 40 нижче) забороняють екстрадицію, депортацію або інше вислання фізичної особи в іншу державу, якщо були продемонстровані істотні підстави вважати, що він або вона наражатиметься там на реальний ризик застосування смертної кари (*Аль-Саадун і Муфзі проти Сполученого Королівства* (*Al-Saadoon and Mufdhi v. United Kingdom*), §§ 123 і 140-143; *A.L. (X.W.) проти Росії*, §§ 63-66; *Шамаєв і Інші проти Грузії та Росії*, § 333). Екстрадиція або переведення фізичної особи в державу, в якій йому загрожує довічне ув'язнення без *de facto* або *de jure* можливості звільнення може також порушити статтю 3 (дивіться *Бабар Ахмад та інші проти Сполученого Королівства* і *Трабелсі проти Бельгії*; дивіться також *Мюррей проти Нідерландів* (*Murray v. the Netherlands*) [ВП], і *Хатчінсон проти Сполученого Королівства* (*Hutchinson v. the United Kingdom*) [ВП] стосовно довічного ув'язнення та статті 3). Жорстоке поводження, що суперечить статті 3, в державі, що звертається із запитом, може приймати різні форми, в тому числі погані умови і жорстоке поводження під час тримання вартою (дивіться *Алланазарова проти Росії*) або умови ув'язнення, які не відповідають вразливості відповідної особи (*Aswat проти Сполученого Королівства* стосовно екстрадиції психічно хворої особи).

37 Критерії, які розглядає Судом в аспекті дипломатичних гарантій, викладені в справі *Отман (Абу Катада) проти Сполученого Королівства* (*Othman (Abu Qatada) v. the United*

Посібник з прецедентного права Конвенції - Імміграція

Переклад з англійської мови та опрацювання:

Олександр Дроздов та Олена Дроздова

Kingdom) (§§ 186-189) (Так у § 189 рішення у справі Отмана зазначається, що найчастіше Суд оцінить, по-перше, якість наданих запевнень і, по-друге, чи можна на них покладатися з огляду на практику приймаючої держави. При цьому Суд братиме до уваги, зокрема, такі фактори: (i) чи були положення запевнень розкриті в Суді (див. справи «Ryabikin проти Росії», № [8320/04](#), § 119, рішення від 19 червня 2008 року, та «Mitirov проти Росії», № [42502/06](#), § 97, рішення від 11 грудня 2008 року; див. також рішення Комітету ООН проти катувань у справі «Pelit» (див. вище, пункт 150); (ii) чи є запевнення конкретизованими або ж загальними та розпливчастими (див. справи «Saadi», згадана вище, «Klein проти Росії», № [24268/08](#), § 55, рішення від 1 квітня 2010 року; та «Khaydarov проти Росії», № [21055/09](#), § 111, рішення від 20 травня 2010 року); (iii) хто надав запевнення і чи є рішення цієї особи зобов'язальним для приймаючої держави (див. рішення «Shatauev та інші проти Грузії і Росії», № [36378/02](#), § 344, ECHR 2005-III; «Kordian проти Туреччини», № [6575/06](#), ухвала щодо прийнятності від 4 липня 2006 року; та «Saleh проти Португалії», № [26844/04](#), ухвала щодо прийнятності від 9 травня 2006 року; та, навпаки, «Ben Khemais проти Італії», № [246/07](#), § 59, рішення від 24 лютого 2009 року; «Gasayev проти Азербайджану», № [53688/08](#), § 74, рішення від 10 червня 2010 року; «Baysakov та інші проти України», № [54131/08](#), § 51, рішення від 18 лютого 2010 року; та «Soldatenko проти України», № [2440/07](#), § 73, рішення від 23 жовтня 2008 року); (iv) якщо запевнення були надані центральним органом виконавчої влади приймаючої держави, чи можна очікувати їх дотримання органами місцевої влади (див. згадану вище справу «Chahal», §§ 105-107); (v) чи стосуються запевнення поведження, яке є законним або незаконним у приймаючій державі (див. справи «Cirigliani проти Італії», № [221142/07](#), ухвала щодо прийнятності від 30 березня 2010 року; «Saoudi проти Іспанії», № [22871/06](#), ухвала щодо прийнятності від 18 вересня 2006 року; «Ismaili проти Німеччини», № [58128/00](#), ухвала щодо прийнятності від 15 березня 2001 року; «Nivette проти Франції» (прийнятність), № [44190/98](#), ECHR 2001-VII; та «Einhorn проти Франції» (прийнятність), № [71555/01](#), ECHR 2001-XI; див. також рішення Верховного суду та Федерального суду Канади, відповідно, у справах «Suresh» та «Lai Cheong Sing та Tsang Ming Na» (див. вище, пункти 152 та 154); (vi) чи були вони надані державою-учасницею (див. справи «Chentiev та Ibragimov проти Словаччини», №№ [21022/08](#) та [51946/08](#), ухвала щодо прийнятності від 14 вересня 2010 року, та «Gasayev проти Іспанії», № [48514/06](#), ухвала щодо прийнятності від 17 лютого 2009 року); (vii) тривалість та міцність двосторонніх стосунків між державою відправлення та державою призначення, включаючи репутацію приймаючої держави в дотриманні подібних запевнень (див. справи «Babar Ahmad та інші», згадана вище, §§ 107-108, та «Al-Moaayad проти Німеччини», № [35865/03](#), § 68, ухвала щодо прийнятності від 20 лютого 2007 року); (viii) чи можна об'єктивно перевірити дотримання запевнень шляхом дипломатичних або інших механізмів контролю, в тому числі шляхом забезпечення безперешкодного доступу до адвокатів заявника (див. справи «Chentiev та Ibragimov» та «Gasayev», згадані вище; див., навпаки, справи «Ben Khemais», § 61, «Ryabikin», § 119, згадані вище, та «Kolesnik проти Росії», № [26876/08](#), § 73, рішення від 17 червня 2010 року; див. також рішення Комітету ООН проти катувань у справах «Agiza» та «Pelit» (вище, пункти 147-150) та рішення Комітету ООН з прав людини у справі «Mohammed Alzery» (вище, пункт 151); (ix) чи існує в приймаючій державі ефективна система захисту від катувань, а також чи готова вона співпрацювати з міжнародними механізмами контролю (в тому числі з міжнародними неурядовими правозахисними організаціями) та чи готова вона розслідувати заяви про катування та карати винних (див. справи «Ben Khemais», §§ 59-60, згадана вище; «Soldatenko», § 73, згадана вище; та Koktysh проти України», № [43707/07](#), § 63, рішення від 10 грудня 2009 року); (x) чи піддавався раніше заявник поганому поводженню в приймаючій державі (див. згадану вище справу «Koktysh», § 64); та (xi) чи була надійність запевнень предметом перевірки в національних судах держави відправлення/держави-учасниці (див. згадані вище справи «Gasayev»; «Babar Ahmad та інші», § 106; та «Al-Moaayad», §§ 66-69) (URL:

<http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-126850> (Приміт. автор.)

38 Стаття 6 Конвенції не застосовується *ratione materiae* до провадження про екстрадицію (Маматкулов и Аскарров проти Туреччини (*Mamatkulov and Askarov v. Turkey*) [ВП], §§ 81-83).

6. Вислання тяжкохворих осіб

39 Суд підсумував та уточнив відповідні принципи стосовно того, коли гуманітарні міркування переважатимуть або не переважатимуть інші інтереси під час розгляду питання про вислання тяжкохворих осіб в справі *Папошвілі проти Бельгії* (*Paposhvili v. Belgium*) [ВП]. Заявник, громадянин Грузії, зіткнувся з депортацією та заборонаю повторного в'їзду в Бельгію на 10 років з міркувань інтересів суспільства (засудження в кримінальному порядку). Під час перебування під вартою йому був поставлений діагноз та лікували серйозні захворювання (хронічний лімфолейкоз, гепатит С та туберкульоз). За винятком ситуації неминучої смертної у справі *Д. проти Сполученого Королівства* (*D. v. The United Kingdom*), більш пізні рішення *Н. проти Сполученого Королівства* (*N. v. The United Kingdom*) [ВП] посилалося на «інші надзвичайно виняткові випадки», які можуть викликати питання відповідно до статті 3 у таких контекстах. У справі *Папошвілі проти Бельгії* Велика Палата вказала, як необхідно розуміти «інші дуже виняткові випадки», посилаючись на «ситуації, пов'язані з висланням тяжкохворих осіб, в яких були продемонстровані суттєві підстави вважати, що він або вона зіткнеться з реальним ризиком, хоча і не безпосереднім ризиком, смерті, через відсутність відповідного лікування в країні, що приймає, або через відсутність доступу до такого лікування може зазнати серйозного, швидкого та незворотного погіршення його стану здоров'я внаслідок сильних страждань або значного скорочення очікуваної тривалості життя» (там само, § 183). Велика Палата також уточнила, що цей обов'язок захисту повинен виконуватися насамперед за допомогою відповідних внутрішніх процедур, які відображають, зокрема, наступні елементи (там само, пункти 185-193): заявники повинні навести докази, «здатні довести існування істотних підстав вважати», що вони зіткнуться з реальним ризиком поведіння, яке суперечить статті 3, визначаючи при цьому, що певний рівень припущень є притаманним превентивній меті статті 3 і заявники не повинні були надавати чітке підтвердження своїх вимог. Якщо надавалися такі докази, органи влади держави, що повертає особу, повинні були розвіяти будь-які сумніви, викликані такими доказами. Вплив вислання на відповідних осіб необхідно оцінювати порівнюючи його або її стан здоров'я до вислання і те, як воно розвиватиметься після вислання. У зв'язку з цим держава повинна розглянути, зокрема, (а) чи догляд, зазвичай доступний у державі, що приймає, є «достатнім та відповідним на практиці для лікування захворювання заявника задля недопущення того, щоб він або вона зазнали ставлення, яке суперечить статті 3», Велика Палата уточнює, що орієнтиром не є рівень лікування, який існує у державі, що повертає; та держава повинна враховувати (b) рівень фактичного доступу, який отримує особа до такої допомоги в державі, що приймає (пов'язані з цим витрати, існування соціальних та сімейних зв'язків та відстань, яку необхідно подолати для отримання необхідної допомоги, все це має значення у цьому відношенні). Якщо зберігалися «серйозні сумніви» щодо впливу вислання на відповідну особу, органи влади повинні були отримати від держави, що приймає «індивідуальні та достатні гарантії» того, що відповідне лікування буде доступне та досяжне для відповідної особи, як передумову для вислання. Запропонована депортація особи, яка страждає від серйозного захворювання, в країну свого походження під час існування сумнівів у доступності відповідного медичного лікування, також може порушити статтю 8 (там само, пункт 221-226).

В. Смертна кара: стаття 1 Протоколу № 6 та стаття 1 Протоколу № 13

40 Протоколи № 6 та 13 Конвенції, які були ратифіковані майже всіма країнами-членами Ради Європи, сприяли тлумаченню статті 2 Конвенції як такої, яка забороняє смертну кару за

будь-яких обставин, тому вже не існує будь-якої заборони вважати смертну кару - яка викликала не лише фізичний біль, але й інтенсивні психологічні страждання внаслідок очікування смерті – нелюдським і таким, що принижує гідність поведінки або покарання у значенні статті 3 (дивіться *Аль-Саадун і Муфзі проти Сполученого Королівства*, §§ 115 і далі). У той же час Суд встановив, що стаття 1 Протоколу № 13 забороняє екстрадицію або депортацію фізичної особи в іншу державу, коли були виявлені істотні підстави вважати, що він або вона зіткнеться з реальним ризиком смертної кари там (там само, § 123). Проте в справі *Аль-Саадун і Муфзі проти Сполученого Королівства*, яка стосувалась передачі органами влади Сполученого Королівства, яка здійснювали в Іраку цивільний контроль, до іракської кримінальної адміністрації цивільних осіб, громадян Іраку, які здійснювали діяльність в Іраку за обставин, коли цивільні особи зіткнулися з обвинуваченнями у злочині, що карається смертною карою, після виявлення порушення статті 3 Суд не вважав необхідним перевіряти, чи були також порушені права заявників згідно зі статтею 2 Конвенції та статтею 1 Протоколу № 13 (там само, §§ 144-145). У справі *Аль Нашірі проти Польщі (Al Nashiri v. Poland)*, яка стосувалась надзвичайної передачі військово-морській базі США в Гуантанамо підозрюваного терориста, якому загрожувала смертна кара, Суд встановив, що на момент переведення заявника з Польщі існував значний і передбачуваний ризик того, що він може зазнати смертної кари після судового розгляду його справи військовою комісією в порушення статті 2 та 3 Конвенції разом зі статтею 1 Протоколу № 6 (там само, §§ 576-579).

C. Кричуща відмова в правосудді: статті 5 та 6

41 Якщо особа ризикує зазнати грубого порушення статей 5 або 6 Конвенції в країні призначення, ці положення можуть винятково складати перешкоди для вислання особи, екстрадиції або іншої форми передачі. Хоча від Суду ще не вимагається більш чіткого визначення терміну «кричущої відмови в правосудді», він вказав, що певні форми несправедливості можуть складати таке поведіння (дивіться огляд у справі *Харкінс проти Сполученого Королівства (Harkins v. The United Kingdom)* (ухв.) [ВП], §§ 62-65): засудження за відсутності особи без наступної можливості нового перегляду обвинувачення по суті; спрощене судове провадження, яке проводиться при повному нехтуванні правом на захист; тримання під вартою за відсутності будь-якого доступу до незалежного та неупередженого суду для перевірки законності такого ув'язнення; навмисна та систематична відмова у доступі до адвоката, особливо особі, ув'язненій в іноземній країні; використання у кримінальному провадженні свідчень обвинуваченого або третьої особи, отриманих внаслідок катування в порушення статті 3.

D. Стаття 8

1. Вислання

42 Щодо вислання іноземців, які незаконно перебували на території держави-відповідача і тому їх неможливо вважати «осілими мігрантами», дивіться *Бат проти Норвегії (Butt v. Norway)*. Стосовно вислання «осілих мігрантів», тобто осіб, яким вже офіційно було надане право на проживання в країні перебування і таке право згодом було скасоване, наприклад, тому, що ця особа була засуджена за злочин, Суд встановив відповідні критерії для оцінювання сумісності зі статтею 8 Конвенції у справі *Юнер проти Нідерландів (Üner v. the Netherlands)* [ВП] (§§ 54–60): характер та серйозність злочину, вчиненого заявником; тривалість перебування заявника у країні, з якої він або вона повинен бути висланий; час, що минув з моменту вчинення правопорушення, та поведінка заявника протягом цього періоду; національність різних зацікавлених осіб; сімейне становище заявника, наприклад, тривалість шлюбу та інші фактори, що свідчать про дійсність сімейного життя подружжя; чи одному з подружжя було відомо про

правопорушення в той час, коли він або вона вступали в сімейні стосунки; чи є діти від шлюбу і, якщо так, то їх вік; серйозність труднощів, з якими може зіткнутися подружжя в країні, з якої заявник повинен бути висланий; найкращі інтереси та добробут дітей, зокрема серйозність труднощів, з якими можуть зіткнутися будь-які діти заявника в країні, в яку заявник повинен бути висланий; міцність соціальних, культурних та сімейних зв'язків із країною перебування та країною призначення.

43 Суд застосовував ці критерії у багатьох справах, починаючи з *Юнер проти Нідерландів* [ВП], хоча значення, яке надається кожному критерію, буде змінюватися залежно від конкретних обставин справи (*Маслов проти Австрії* (*Maslov v. Austria*) [ВП], § 70). Як приклад він, серед іншого, встановив, що той факт, що дорослий «іноземець» народився і прожив усе своє життя в державі-відповідачеві, з якої він повинен бути висланий, не забороняє його вислання (*Кайя проти Німеччини* (*Kaya v. Germany*), § 64). Проте необхідні дуже серйозні підстави для обґрунтування вислання у справах, що стосуються осілих мігрантів, які законно провели все або більшу частину свого дитинства та юнацтва у країні перебування (*Левакович проти Данії* (*Levakovic v. Denmark*), § 45). Щодо вислання молоді, засудженої за злочини, вчинені в той час, коли вони були неповнолітніми, дивіться *Маслов проти Австрії* [ВП], та *А. А. проти Сполученого Королівства*. Якщо між відмовою у видачі посвідки на проживання - або остаточним наказом про вислання - і фактичною депортацією минає значний проміжок часу, події протягом цього періоду можуть бути враховані (*Еджімсон проти Німеччини* (*Ejimson v. Germany*), § 61). У справі *Hasanbasic v. Switzerland* Суд розглядав ситуацію, коли відмова в дозволі на проживання та наказ про вислання стосувалися насамперед економічного добробуту країни, а не запобігання заворушенням та злочинам. Нещодавно у справах про вислання «осілих мігрантів» та статті 8 Суд наголосив на тому, що, якщо національні суди ретельно перевіряли факти застосовуючи прецедентне право Конвенції і встановили належний баланс між особистими інтересами заявника і загальними інтересами суспільства, Суд не повинен замінювати власним оцінюванням сутності (в тому числі, зокрема, власним оцінюванням фактичних деталей пропорційності) оцінювання компетентних національних органів влади, за винятком випадків, коли для цього є вагомі підстави (*Ндіді проти Сполученого Королівства* (*Ndidi v. the United Kingdom*), § 76; *Левакович проти Данії*). На протипагу цьому, якщо національні суди недостатньо обґрунтовують свої рішення та перевіряють пропорційність наказу про депортацію поверхнево, заважаючи Суду виконувати свою допоміжну роль, вислання, засноване на такому рішенні, порушує статтю 8 (*І.М. проти Швейцарії*). Щодо скасування посвідки на проживання на основі нерозкритої інформації та існування достатніх процесуальних гарантій у конкретному контексті національної безпеки дивіться *Гаспар проти Росії*.

2. Дозволи на проживання

44 На додаток до сценаріїв щодо доступу на територію з метою возз'єднання з сім'єю (дивіться пункти 5-8 вище) Суд розглядав справи відповідно до статті 8 щодо відмови, і чи було позитивне зобов'язання надавати дозвіл на проживання фізичним особам, які вже перебувають на території держави-відповідача (дивіться *Jeunesse v. the Netherlands* [ВП]; *Родрігес да Сільва у Хоугкамер проти Нідерландів* (*Rodrigues Da Silva and Hoogkamer v. Netherlands*); дивіться також *Еджімсон проти Німеччини* (*Ejimson v. Germany*) стосовно особи, засудженої за злочини). У зв'язку з адміністративними зборами, які сплачуються як передумова розгляду запиту на отримання посвідки на проживання Суд також перевіряв, чи мав іноземець ефективний доступ до адміністративної процедури, за допомогою якою він міг, за умови виконання умов, передбачених національним законодавством, отримати посвідку на проживання, яка б дозволила йому законно проживати в державі-відповідачеві (*Дж. Р. проти Нідерландів* (*G.R. v. the Netherlands*)). Щодо захисту інтересів приватного життя мігранта, наскільки вони впливають на невизначеність його статусу та перебування в чужій країні дивіться *Абуммайд проти України* (дивіться також *Б.А.К. проти Греції* (*B.A.C. v. Greece*) стосовно особи, яка шукає притулку).

Визначення заяви на отримання дозволу на проживання на основі стану здоров'я заявника є дискримінаційним та порушує статтю 14 разом зі статтею 8 (*Кіютін проти Росії; Новрук і інші проти Росії*, стосовно відмови у видачі дозволу на проживання, оскільки заявники були ВІЛ-позитивними).

3. Національність

45 У справі *Готі проти Хорватії (Hoti v. Croatia)* Суд виявив порушення статті 8 через невизначеність статусу проживання заявника, особи без громадянства через відсутність ефективної можливості регламентувати його статус проживання. Стаття 8 не гарантує права набуття певної національності або громадянства, але свавільна відмова в громадянстві за певних обставин може викликати питання, передбачене статтею 8 Конвенції, через вплив такої відмови на приватне життя особи (*Слівенко та інші проти Лаввії* (ухв.) [ВП], § 77; *Genovese v. Malta*, § 30). Те ж саме стосується позбавлення громадянства, яке вже було отримано, при цьому тест вимагав оцінювання того, чи скасування було свавільним і того, якими були наслідки скасування для заявника (дивіться *Ramadan v. Malta*, § 85, стосовно особи, яка залишалася в державі-відповідачів та *K2 v. United Kingdom* (ухв.), який під час перебування закордоном був позбавлений громадянства та якому було заборонено в'їзд на територію держави-відповідача, оскільки він вважався загрозою для національної безпеки). Відповідні принципи також застосовуються до вилучення та відмови в обміні паспортів (*Алпеева і Джалагонія проти Росії* стосовно практики визнання недійсними паспортів, виданих колишнім громадянам Радянського Союзу).

46 Право на отримання паспорта та право на громадянство не є правами цивільного характеру для цілей статті 6 Конвенції (*Сергій Смірнов проти Росії* (ухв.)).

Е. Стаття 1 Протоколу № 7

47 У випадку вислання іноземці, які законно проживають на території держави, яка ратифікувала Протокол № 7, також користуються певними процесуальними гарантіями, передбаченими в його статті 1 (дивіться *C.G. та інші проти Болгарії (C.G. and Others v. Bulgaria)*, § 70). Положення застосовується навіть у тому випадку, якщо рішення, яке наказує, щоб заявник залишив територію, не було виконане до цього часу та вимагає від органів влади підстави для вислання, у тому числі у справах про національну безпеку, для того, щоб заявник міг реалізувати свої права (дивіться *Лятіфі проти Колишньої Югославської Республіки Македонія (Ljatif v. The former Yugoslav Republic of Macedonia)*).

Ф. Стаття 4 Протоколу № 4

48 Окрім повернення назад в море або вислання на кордонах чи біля них, описаних вище (дивіться пункти 11-12 вище), Суд розглядав питання колективного вислання іноземців, які були на території держави-відповідача (шукачі притулку в *Чонка проти Бельгії і Султані проти Франції*, мігранти в справі *Грузія проти Росії (I)* [ВП], § 170) незалежно від того, чи вони законно проживали на території держави-відповідача чи ні. У справі *Чонка проти Бельгії і Грузія проти Росії (I)* [ВП], в якій Суд встановив порушення статті 4 Протоколу № 4, особи, вислання яких було заплановано в кожній справі, мали однакове походження (циганські сім'ї зі Словаччини в попередній та громадяни Грузії - в останній).

IV. До вислання і саме вислання

Стаття 3 Конвенції

Заборона катування

Нікого не може бути піддано катуванню або нелюдському чи такому, що принижує гідність, поводженню або покаранню.

Стаття 5 Конвенції

Право на свободу та особисту недоторканність

1. Кожен має право на свободу та особисту недоторканність. Нікого не може бути позбавлено свободи, крім таких випадків і відповідно до процедури, встановленої законом:

- a) законне ув'язнення особи після засудження її компетентним судом;
- b) законний арешт або затримання особи за невиконання законного припису суду або для забезпечення виконання будь-якого обов'язку, встановленого законом;
- c) законний арешт або затримання особи, здійснене з метою допровадження її до компетентного судового органу за наявності обґрунтованої підозри у вчиненні нею правопорушення або якщо обґрунтовано вважається необхідним запобігти вчиненню нею правопорушення чи її втечі після його вчинення;
- d) затримання неповнолітнього на підставі законного рішення з метою застосування наглядових заходів виховного характеру або законне затримання неповнолітнього з метою допровадження його до компетентного органу;
- e) законне затримання осіб для запобігання поширенню інфекційних захворювань, законне затримання психічнохворих, алкоголіків або наркоманів чи бродяг;
- f) законний арешт або затримання особи з метою запобігання її недозволеному в'їзду в країну чи особи, щодо якої провадиться процедура депортації або екстрадиції.

2. Кожен, кого заарештовано, має бути негайно поінформований зрозумілою для нього мовою про підстави його арешту і про будь-яке обвинувачення, висунуте проти нього.

3. Кожен, кого заарештовано або затримано згідно з положеннями підпункту "с" пункту 1 цієї статті, має негайно постати перед суддею чи іншою посадовою особою, якій закон надає право здійснювати судову владу, і йому має бути забезпечено розгляд справи судом упродовж розумного строку або звільнення під час провадження. Таке звільнення може бути обумовлене гарантіями з'явитися на судове засідання.

4. Кожен, кого позбавлено свободи внаслідок арешту або тримання під вартою, має право ініціювати провадження, в ході якого суд без зволікання встановлює законність затримання і приймає рішення про звільнення, якщо затримання є незаконним.

5. Кожен, хто є потерпілим від арешту або затримання, здійсненого всупереч положенням цієї статті, має забезпечене правовою санкцією право на відшкодування.

Стаття 8 Конвенції

Право на повагу до приватного і сімейного життя

1. Кожен має право на повагу до свого приватного і сімейного життя, до свого житла і кореспонденції.
2. Органи державної влади не можуть втручатись у здійснення цього права, за винятком випадків, коли втручання здійснюється згідно із законом і є необхідним у демократичному суспільстві в інтересах національної та громадської безпеки чи економічного добробуту країни, для запобігання заворушенням чи злочинам, для захисту здоров'я чи моралі або для захисту прав і свобод інших осіб.

Правило 39 Регламенту Суду

1. Палата чи, у разі потреби, голова секції або черговий суддя, призначений відповідно до пункту 4 цього правила, може - на прохання однієї зі сторін чи будь-якої особи, якої це стосується, або за власною ініціативою, - вказати сторонам на будь-які тимчасові заходи, які, на їхню думку, необхідно вжити в інтересах сторін чи в інтересах належного здійснення провадження у справі.
2. У разі необхідності негайно повідомляється про тимчасові заходи, вжиті в кожному конкретному випадку, Комітет Міністрів.
3. Палата або, у необхідних випадках, Голова Секції чи черговий суддя, призначений відповідно до пункту 4 цього правила, може запропонувати сторонам надати інформацію з будь-якого питання, пов'язаного із виконанням будь-якого застосованого тимчасового заходу.
4. Голова Суду може призначити заступників голів секцій в якості чергових суддів для вирішення клопотань про тимчасові заходи.

А. Обмеження свободи пересування та тримання під вартою з метою вислання

49 Відразу після того, як іноземцю був вручений остаточний наказ про вислання, його присутність вже не є «законною» і він не може покладатися на право на свободу пересування, гарантовану статтею 2 Протоколу № 4 (*П'єрмон проти Франції (Piermont v. France)*, § 44).

50 Відповідно до другого аспекту статті 5§1 (f) держави мають право затримувати фізичну особу з метою депортації або екстрадиції. Для уникнення таврування його як свавільного тримання під вартою відповідно до статті 5§1 (f) повинне здійснюватися з належною сумлінністю; воно повинне бути тісно пов'язане з підставою затримання, на яку покладається Уряд; місце та умови арешту повинні бути належними; а тривалість утримання під вартою не повинна перевищувати строк, розумно необхідний для досягнення відповідної мети (*А. та інші проти Сполученого Королівства [ВП]*, § 164). Затримання не повинне обґрунтовано вважатися необхідним, наприклад, для перешкоджання особі вчинити злочин або втекти, але воно буде виправданим лише до того часу, доки триває процес депортації або екстрадиції (там само). Якщо таке провадження не проводиться з належною ретельністю тримання під вартою припиняє бути дозволеним відповідно до статті 5§ 1 (f) (там само). Відповідно до статті 5§1 (f) неважливо, чи основне рішення про вислання може бути обґрунтоване національним законодавством або законодавством Конвенції (*М. та інші проти Болгарії*, § 63). Проте, оскільки шукачів притулку неможливо депортувати до вирішення їх заяви про надання притулку, у ряді справ Суд виявляв, що не існувало жодного тісного зв'язку між арештом заявника, який подав заяву про надання притулку, яка ще не була вирішена, і можливістю його депортації національними органами влади (*R.U. проти Греції*, §§ 94-95; дивіться також *Longa Yonkeu проти Латвії*, § 143; і *Чонка проти Бельгії*, § 42 як приклади недобросовісності). Якщо іноземця до певного часу неможливо

Посібник з прецедентного права Конвенції - Імміграція

Переклад з англійської мови та опрацювання:

Олександр Дроздов та Олена Дроздова

вислати, наприклад, тому, що вислання порушило б статтю 3, політика тримання особи під вартою з «активним переглядом» можливості депортації не є достатньо визначеною або вирішальною, аби ототожнюватися із «дією...вжитою з наміром депортації» (*A. та інші проти Сполученого Королівства* [ВП], §§ 166-167), у тому числі й у справах про національну безпеку (там само, пункти 162-190; дивіться також *Al Husin проти Боснії і Герцеговини* (№ 2), в якій Суд виявив, що підстава для тримання заявника під вартою не залишається дійсною після того, як стає зрозуміло, що жодна безпечна третя країна не прийме заявника; для справи, в якій Суд визнав, що тримання під вартою мігранта, який вважався загрозою для безпеки відповідало статті 5§ 1 (f) дивіться *K.G. проти Бельгії*).

51 Держави повинні докладати активних зусиль для організації вислання та вживати конкретних заходів і надавати докази зусиль, докладених для забезпечення допуску з метою дотримання вимог належної ретельності, наприклад, коли органи влади приймаючої держави особливо повільно встановлюють особи своїх власних громадян (дивіться, наприклад, *Singh проти Чеської Республіки*) або коли існують труднощі у зв'язку з документами, що посвідчують особу (*M. та інші проти Болгарії*). Для того, щоб тримання під вартою відповідало другому аспекту статті 5§1 (f), повинна існувати реальна перспектива депортації або екстрадиції; тримання під вартою не може бути здійснене з метою депортації іноземця, якщо депортація є або стає неможливою, оскільки вимагається співпраця іноземця і він не бажає співпрацювати (дивіться *Міколенко проти Естонії* (*Mikolenko v. Estonia*), в якій Суд також вважав, що в розпорядженні органів влади були інші заходи, окрім тривалого тримання заявника під вартою в центрі депортації за відсутності будь-якої негайної перспективи його вислання; дивіться також *Louled Massoud проти Мальти*, §§ 48-74; *Кім проти Росії* і *Аль Хусін проти Боснії і Герцеговини* (№ 2)). Проте Суд виявив, що це складало зловживанням правом на подання заяви, коли заявник стверджував, що він був громадянином іншої держави, і відмовився співпрацювати для встановлення його особи, в той час як органи влади, які мали намір вислати його, протягом тривалого періоду контактували зі своїми колегами в країні передбачуваного громадянства, а також намагався ввести Суд в оману щодо його громадянства (дивіться *Bencheref проти Швеції* (ухв.)). Можлива також відсутність реальної перспективи депортації з огляду на ситуацію в країні призначення (*S.Z. проти Греції*, в якій громадянство Сирії заявника було встановлене тоді, коли він надав паспорт, а загострений збройний конфлікт у Сирії був добре відомим).

52 Вказівка Суду на тимчасовий захід відповідно до Правил 39 Регламенту Суду (дивіться § 57 нижче) сама по собі не має жодного відношення до того, чи відповідає статті 5 § 1 Конвенції позбавлення волі, якого може зазнати ця особа, (*Gebremedhin [Gaberamadhien] проти Франції*, § 74). Коли держави-відповідачі утримувалися від депортації заявників відповідно до тимчасового заходу, зазначеного Судом, у ряді справ Суд був готовий визнати, що провадження щодо депортації або екстрадиції було тимчасово припинене, але проте все ще «тривало», і, отже, стаття 5§1 (f) не була порушена (дивіться *Азімов проти Росії*, § 170). У той же час призупинення провадження в національному суді у зв'язку з тимчасовим заходом Суду не повинне викликати ситуацію, коли заявник змушений знаходитися у в'язниці протягом необґрунтовано тривалого періоду (там само, § 171). Стаття 5 § 1 (f) не містить максимальних строків; таким чином питання стосовно того, чи може тривалість провадження про депортацію вплинути на законність тримання під вартою відповідно до цього положення залежить лише від особливих обставин кожної справи (*Auad проти Болгарії*, § 128, та *J.N. проти Сполученого Королівства*). Суд також постановив, що автоматичний судовий перегляд тримання під вартою незаконних мігрантів не є істотно важливою вимогою статті 5 §1 Конвенції (*J.N. проти Сполученого Королівства*, § 96). Якщо органи влади докладають зусиль для того, щоб організувати вислання в третю країну з огляду на тимчасовий захід, зазначений Судом, тримання під вартою може підпадати під дію статті 5§ 1 (f) (*M та інші проти Болгарії*, § 73).

53 Щодо тримання під вартою особливо вразливих осіб, ті ж самі міркування застосовуються відповідно до другого аспекту статті 5§1 (f), що і міркування, які застосовується відповідно до першого аспекту положення (дивіться пункт 17 вище, і, наприклад, *Рахімі проти*

Посібник з прецедентного права Конвенції - Імміграція

Переклад з англійської мови та опрацювання:

Олександр Дроздов та Олена Дроздова

Греції і Yoh-Ekale Mwanje проти Бельгії). Щодо медичного лікування під час голодування під час тримання під вартою до депортації дивіться *Seesay проти Австрії*.

54 Щодо процесуальних гарантій, передбачених статтею 5 §§ 2 та 4, дивіться пункти 18-20 вище. Проте існує ряд справ, особливо які стосуються недоліків національного законодавства щодо ефективності судового перегляду тримання під вартою до вислання і вимог статті 5§4 (дивіться, наприклад, *S.D. проти Греції*, §§ 68- 77; *Louled Massoud проти Мальти*, §§ 29-47; а *A.V. та інші проти Франції*, §§ 126-138).

В. Допомога, яка надається особам, які підлягають висланню

55 Стосовно існування та обсягу позитивного зобов'язання відповідно до статті 3 надавати медичну, соціальну або інші форми допомоги іноземцям, які підлягають висланню, дивіться *Hunde проти Нідерландів* (ухв.) та *Шіошвілі та Інші проти Росії* (стосовно заявниці на останніх строках вагітності та її маленьких дітей, які супроводжували її у зв'язку з висланням органами влади).

С. Примусове вислання

56 Той факт, що особа, рішення про вислання якої вже було прийнято, погрозувала вчинити самогубство, не вимагає від держави утримуватися від виконання передбаченого заходу, за умови вживання особливих заходів для запобігання реалізації цих загроз, у тому числі стосовно заявників, попередні спроби самогубства яких були зафіксовано (дивіться *Al-Zawatia проти Швеції* (ухв.) § 57). Якщо є сумніви в здатності іноземця за станом здоров'я подорожувати, органи влади повинні забезпечити вживання відповідних заходів щодо особливих потреб іноземця (там само, § 58). У справі *Мубіланзіла Майєка і Табітха Канікі Мітунга проти Бельгії* (*Mubilanzila Mayeka and Tabitha Kaniki Mitunga v. Belgium*) (§§ 64-71) Суд виявив порушення статті 3 стосовно способу вислання п'ятирічної дитини без супроводу в країну походження не отримавши гарантій того, що за дитиною там будуть піклуватися. Ситуації жорстокого поводження державних службовців під час процесу депортації також можуть свідчити про порушення статті 3 (дивіться *Thuо проти Кіпру*, в якій Суд не виявив порушення матеріально-правового аспекту статті 3 внаслідок стверджуваного жорстокого поводження, але встановив порушення процесуального аспекту положення через нездатність органів влади ефективно розслідувати скарги заявника на можливе жорстоке поводження з ним в процесі депортації). Крім того, порушення конфіденційності в процесі вислання - що само по собі може викликати питання відповідно до статті 8 - може призвести до ризику жорстокого поводження, що суперечить статті 3 після повернення (дивіться *X проти Швеції*, в якій органи влади Швеції повідомили своїх марокканських колег, що заявника підозрювали в тероризмі).

Д. Правило 39 / Тимчасові заходи

57 Коли Суд отримує заяву, він може вказати державі-відповідачі відповідно до правила 39 Регламенту Суду на необхідність вжиття певних тимчасових заходів, які, як він вважає необхідно застосувати під час очікування розгляду справи Судом. Відповідно до свого добре встановленого прецедентного права та практики, Суд зазначає тимчасові заходи лише тоді, коли існує реальний і неминучий ризик серйозної та непоправної шкоди. Ці заходи найчастіше полягають у тому, щоб вимагати від держави утримуватися від вислання осіб в країни, в яких, як стверджується, вони зіткнуться зі смертю або катуванням чи іншим жорстоким поводженням. У багатьох випадках це стосується шукачів притулку або осіб, які підлягають екстрадиції, вимоги яких остаточно відхилені та які не мають у своєму розпорядженні жодної наступної апеляції з призупиняючим ефектом на національному рівні для того, щоб запобігти висланню або екстрадицію (дивіться пункт 30 вище). Проте Суд також вказав тимчасові заходи в інших справах, пов'язаних із

Посібник з прецедентного права Конвенції - Імміграція

Переклад з англійської мови та опрацювання:

Олександр Дроздов та Олена Дроздова

імміграцією, у тому числі щодо тримання дітей під вартою. Невиконання державою-відповідачем будь-яких заходів Правила 39, зазначених Судом, складає порушення статті 34 Конвенції (дивіться *Маматкулов і Аскарів проти Туреччини* [ВП], §§99-129; дивіться також *Савріддін Джураєв проти Росії* і *М.А. проти Франції*).

V. Інші види справ

Стаття 4 Конвенції

Заборона рабства і примусової праці

1. Нікого не можна тримати в рабстві або в підневільному стані.
2. Ніхто не може бути присилуваний виконувати примусову чи обов'язкову працю.
3. Для цілей цієї статті значення терміна "примусова чи обов'язкова праця" не поширюється:
 - a) на будь-яку роботу, виконання якої зазвичай вимагається під час призначеного згідно з положеннями статті 5 цієї Конвенції тримання в умовах позбавлення свободи або під час умовного звільнення;
 - b) на будь-яку службу військового характеру або - у випадку, коли особа відмовляється від неї з мотивів особистих переконань у країнах, де така відмова визнається, - службу, яка вимагається замість обов'язкової військової служби;
 - c) на будь-яку службу, що вимагається у випадку надзвичайної ситуації або стихійного лиха, яке загрожує життю чи благополуччю суспільства;
 - d) на будь-яку роботу чи службу, яка є частиною звичайних громадянських обов'язків.

Стаття 8 Конвенції

Право на повагу до приватного і сімейного життя

1. Кожен має право на повагу до свого приватного і сімейного життя, до свого житла і кореспонденції.
2. Органи державної влади не можуть втручатись у здійснення цього права, за винятком випадків, коли втручання здійснюється згідно із законом і є необхідним у демократичному суспільстві в інтересах національної та громадської безпеки чи економічного добробуту країни, для запобігання заворушенням чи злочинам, для захисту здоров'я чи моралі або для захисту прав і свобод інших осіб.

Стаття 12 Конвенції

Право на шлюб

Чоловік і жінка, що досягли шлюбного віку, мають право на шлюб і створення сім'ї згідно з національними законами, які регулюють здійснення цього права.

Стаття 14 Конвенції

Заборона дискримінації

Користування правами та свободами, визнаними в цій Конвенції, має бути забезпечене без дискримінації за будь-якою ознакою - статі, раси, кольору шкіри, мови, релігії, політичних чи інших переконань, національного чи соціального

походження, належності до національних меншин, майнового стану, народження, або за іншою ознакою.

A. Економічні та соціальні права

58 Окрім контексту умов прийому та надання допомоги особам, які повинні бути вислані (дивіться пункти 23 та 55 вище) Суд розглядав ряд справ, що стосуються економічних та соціальних прав мігрантів, шукачів притулку та біженців, насамперед під кутом зору статті 14 з огляду на той факт, що, якщо Договірна Держава вирішить надати соціальні виплати, вона повинна зробити це в такий спосіб, що відповідає статті 14. У зв'язку з цим Суд встановив, що держава може мати законні підстави для зменшення використання ресурсів - вартісних державних послуг - таких як програми соціального забезпечення, державні допомоги та медичне обслуговування - по відношенню до нелегальних іммігрантів, або іноземців із коротким терміном перебування, адже, в принципі, ці категорії осіб не беруть участі у їх фінансуванні, а також те, що за певних обставин може обґрунтовано розмежовувати різні категорії іноземців, які проживають на її території (*Пономарьови проти Болгарії*, § 54).

59 Диференційоване ставлення, засноване на імміграційному статусі дитини іноземця, заява про отримання статусу біженця якого була відхилена, але була надана безстрокова посвідка на проживання, таким чином виділення соціального житла може бути обґрунтованим (*Бах проти Сполученого Королівства (Bah v. the United Kingdom)*). У справі *Пономарьови проти Болгарії* Суд встановив, що вимога оплати навчання в середній школі на основі імміграційного статусу та громадянства заявників не є обґрунтованою. У справі *Бігаєва проти Греції* Суд визнав, що недопущення іноземців до юридичної професії саме по собі не є дискримінаційним, але право заявника на повагу до її приватного життя може бути порушене з огляду на неузгоджений підхід органів влади, який дозволяв заявникові розпочати 18-місячне стажування з метою його допуску до адвокатури, але після його закінчення їй було недопущено до іспиту на підставі того, що вона була іноземцем. Інші справи, розглянуті Судом, стосувались допомоги на дитину (*Niedzwiecki проти Німеччини; Веллер проти Угорщини (Weller v. Hungary); Saidoun проти Греції*), допомоги у зв'язку з безробіттям (*Гайгузус проти Австрії (Gaygusuz v. Austria)*), допомоги у зв'язку з інвалідністю (*Коуа Роїррез проти Франції*), допомоги на основі внесків, в тому числі державної пенсії (*Андреєва проти Латвії (Andrejeva v. Latvia)* [ВП]) та допуску до системи соціального страхування, заснованої на внесках (*Лучак проти Польщі (Luczak v. Poland)*).

60 Суд також встановив, що вимога для осіб, які підлягають імміграційному контролю, подавати заяву для отримання офіційного дозволу до того, як їм буде дозволено укласти шлюб в Сполученому Королівстві, порушила статтю 12 (*О'Донахю та інші проти Сполученого Королівства (O'Donoghue and Others v. the United Kingdom)*).

B. Торгівля людьми

61 Низка справ, які було розглянуто Судом згідно зі статтею 4 у контексті торгівлі людьми, стосувався іноземців у зв'язку з домашнім рабством (*Сіліадін проти Франції; С.Н. і V. проти Франції; С.Н. проти Сполученого Королівства*), сексуальною експлуатацією (*Ранцев проти Кіпру та Росії; L.E. проти Греції; Т.І. і Інші проти Греції**), а також примусовою працею в сільському господарстві (*Chowdury та інші проти Греції*).

C. Обов'язки щодо відшкодування шкоди та проведення ефективного розслідування в інших ситуаціях, які стосуються мігрантів

62 Щодо процесуальних зобов'язань, передбачених статтею 3, під час розслідування расистського нападу на мігранта дивіться *Sakir проти Греції*.

VI. Процесуальні аспекти звернення з заявами до Суду

Стаття 37 Конвенції

Вилучення заяв з реєстру справ

1. Суд може на будь-якій стадії провадження у справі прийняти рішення про вилучення заяви з реєстру, якщо обставини дають підстави дійти висновку:

a) що заявник не має наміру далі підтримувати свою заяву; або

b) що спір уже вирішено; або

c) що на будь-якій іншій підставі, встановленій Судом, подальший розгляд заяви не є виправданим.

Проте Суд продовжує розгляд заяви, якщо цього вимагає повага до прав людини, гарантованих Конвенцією та протоколами до неї.

2. Суд може прийняти рішення про поновлення заяви в реєстрі справ, якщо він вважає, що це виправдано обставинами.

A. Заявники з поганим психічним здоров'ям

63 Захід, Справа *Tehrani та інші проти Туреччини* стосувалася, серед іншого, вислання заявників, громадян Ірану та колишніх членів ОМІН, яких УВКБ ООН визнано біженцями. Після того, як один із заявників написав до Суду, що він бажає відкликати свою заяву, його представник повідомив Суд, що він хоче продовжити цю заяву і заявник мав погане психічне здоров'я і потребував лікування. Уряд вказав, що заявник не страждав від психічного захворювання, але подальша діагностика не могла бути проведена через відсутність з його боку співпраці. Суд зазначив, що одна із заяв заявника стосувалося можливого ризику смерті або жорстокого поводження, і вважав, що вилучення справи з реєстру може позбавити захисту, який надається Судом, з такого питання як право на життя та фізичний добробут особи, що виникли сумніви у психічному стані заявника та невідповідності медичних звітів, і дійшов висновку, що повага до прав людини, визначених Конвенцією та Протоколами до неї, вимагає продовження розгляду заяви (§§ 56 -57).

B. Початок шестимісячного строку у статтях 2 або 3 у справах про вислання

64 Хоча дата прийняття остаточного рішення національного суду, що передбачає ефективний засіб правового захисту, зазвичай є відправною точкою для обчислення шестимісячного терміну, передбаченого статтею 35§1 Конвенції, відповідальність держави, яка висилає особу, згідно зі статтею 2 або статтею 3 Конвенції, як правило, настає лише тоді, коли вживаються заходи щодо вислання особи з її території. Дата відповідальності держави відповідно до статей 2 або 3 відповідає даті початку відліку для заявника шестимісячного строку. Отже, якщо рішення, в якому зазначається вимога про вислання, не було виконано і особа залишається на території держави, яка бажає вислати його або її, шестимісячний термін ще не

почався (дивіться *М.У.Н. та інші проти Швеції*, §§ 38-41). Те ж саме правило буде застосовуватися до вислання, які стосуються відповідальності держави, що висилає, за стверджуваний ризик кричущої відмови у правах, встановлених статтями 5 та 6 у державі, що приймає (дивіться пункт 41 вище).

C. Відсутність неминучого ризику вислання

65 У справах про вислання, в яких заявник в цей момент або протягом значного періоду часу не піддається будь-якому ризику вислання, і що він або вона має можливість оскаржити будь-який нове рішення про вислання в національних органах влади та, якщо це необхідно, в Європейському Суді з прав людини, як правило, Суд виявляє, що продовження розгляду заяви в значенні статті 37§ 1 (с) Конвенції вже не є обґрунтованим та вилучає її з реєстру справ, якщо не виникають особливі обставини, що стосуються поваги прав людини, визначених в Конвенції та Протоколах до неї, які вимагають продовження розгляду заяви (дивіться *Хан проти Німеччини (Khan v. Germany)* [ВП]). Після того, як Суд вилучає заяву зі свого реєстру справ, він в будь-який час може прийняти рішення відновити її в реєстрі, якщо він вважає, що обставини обґрунтовують таке рішення відповідно до статті 37 §2 Конвенції.

D. Право на подання заяви від імені заявника

66 У справі *G.J. проти Іспанії (ухв.)* Суд встановив, що неурядова організація не мала права подавати заяву від імені заявника, який шукав притулку, після його вислання, оскільки він не надав письмовий дозвіл виступати його представником, що суперечило вимогам Правила 36§1 Регламенту Суду. *Справа N. та M. проти Росії (ухв.)* стосувалася стверджуваного зникнення заявників, двох громадян Узбекистану, екстрадицію яких вимагали органи влади Узбекистану. Відповідно до Правила 39 Регламенту Суду Суд наказав уряду-відповідачеві, що вони не повинні бути вислані до Узбекистан або будь-яку іншу країну під час провадження у Суді. Згодом Суд встановив, що адвокат, який подав заяву до Суду від імені заявників, не мав права робити це: адвокат не надав особливий дозвіл на представництво заявників; не було виняткових обставин, які дозволяли б адвокату діяти від імені та в інтересах заявників. Не існувало ризику позбавлення заявників ефективного захисту їх прав, оскільки вони мали близьких родичів в Узбекистані, з якими вони мали постійний контакт, і які, в свою чергу, контактували з адвокатом після стверджуваного викрадення заявників: найближчі родичі заявників могли подавати скаргу до Суду від свого імені і не було інформації стосовно того, що вони не могли подати заяви до Суду.

Перелік цитованих справ

Судова практика, наведена у цьому посібнику, стосується ухвал або рішень, прийнятих Судом, а також рішень або звітів Європейської комісії з прав людини (далі – «Комісія»).

Якщо не вказано інше, всі посилання стосуються рішення Суду, винесеного палатою Суду. Абревіатура "(ухв.)" вказує на те, що цитата стосується ухвали Суду і "[ВП]" – що справу розглядала Велика палата.

Рішення палат, які не є остаточними у значенні статті 44 Конвенції, позначені зірочкою у списку нижче. Стаття 44 § 2 Конвенції передбачає: "Рішення палати стає остаточним: а) якщо сторони заявляють, що вони не звертатимуться з клопотанням про передання справи на розгляд Великої палати; або б) через три місяці від дати постановлення рішення, якщо клопотання про передання справи на розгляд Великої палати не було заявлено; або с) якщо колегія Великої палати відхиляє клопотання про передання справи на розгляд Великої палати згідно зі статтею 43. Остаточне рішення опубліковується.

Посилання на справи, наведені в електронній версії Посібника, спрямовують користувача до бази даних HUDOC (<http://hudoc.echr.coe.int>), яка надає доступ до практики Суду ((Велика палата, палата та комітет), ухвал та рішень, комунікованих справ, консультативних висновків та інформаційних оглядів записки судової практики), а також Комісії (рішень та звітів) та резолюцій Комітету міністрів.

Суд ухвалює свої рішення та рішення англійською та/або французькою мовами – двома офіційними мовами Ради Європи. HUDOC також містить переклади багатьох важливих справ на більш ніж тридцять неофіційних мов, а також посилання на близько сотні онлайн-добірок, підготовлених незалежними сторонами. Всі мовні версії, доступні для цитованих справ, доступні на вкладці «Мовні версії» в базі даних HUDOC, яку можна відкрити після переходу за посиланням.

—А—

- А. і інші проти Сполученого Королівства [ВП], № 3455/05, ECHR 2009
- А. проти Швейцарії, № 60342/16, 19 грудня 2017 року
- А.А. проти Сполученого Королівства, № 8000/08, 20 вересня 2011 року
- А.А. і інші проти Швеції, № 14499/09, 28 червня 2012 року
- А.В. і інші проти Франції, №11593/12, 12 липня 2016 року
- А.Е.А. проти Греції, №39034/12, 15 березня 2018 року
- А.Ф. проти Франції, №80086/13, 15 січня 2015 року
- А.Л. (Х.В.) проти Росії, №44095/14, 29 жовтня 2015 року
- А.М. проти Франції, №56324/13, 12 липня 2016 року
- А.М. проти Франції, №12148/18, 29 квітня 2019 року
- А.М. проти Нідерландів, №29094/09, 5 липня 2016 року
- А.С. проти Франції, №46240/15, 19 квітня 2018 року
- Abdi Mahamud проти Мальти, №56796/13, 3 травня 2016 року
- Abdolkhani і Karimnia проти Туреччини, №30471/08, 22 вересня 2009 року
- Abdulkhakov проти Росії, №14743/11, 2 жовтня 2012 року
- Abdullahi Elmi і Aweys Abubakar проти Мальти, № 25794/13 і 28151/13, 22 листопада 2016 року
- Абоуа Воа Жан проти Мальти, №62676/16, 2 квітня 2019 року

Посібник з прецедентного права Конвенції - Імміграція

Переклад з англійської мови та опрацювання:

Олександр Дроздов та Олена Дроздова

- Abuhmaid проти України, №31183/13, 12 січня 2017 року
Aden Ahmad проти Мальти, №55352/12, 23 липня 2013 року
Al Husin проти Боснії і Герцеговини (№ 2), №10112/16, 25 червня 2019 року
Al Nashiri проти Польщі, №28761/11, 24 липня 2014 року
Al-Saadoon і Mufdhi проти Сполученого Королівства, №61498/08, ECHR 2010
Al-Zawatia проти Швеції(ріш.) №50068/08, 22 червня 2010 року
Ali і інші проти Швейцарії і Італії (ріш.) №30474/14, 4 жовтня 2016 року
Allanazarova проти Росії, №46721/15, 14 лютого 2017 року
Alpeyeva і Dzhalogoniya проти Росії, № 7549/09 і 33330/11, 12 червня 2018 року
Amuur проти Франції, 25 червня 1996, Звіти про постанови і рішення 1996-III
Andrejeva проти Латвії[ВП], №55707/00, ECHR 2009
Aswat проти Сполученого Королівства, №17299/12, 16 квітня 2013 року
Auad проти Болгарії, №46390/10, 11 жовтня 2011 року
Azimov проти Росії, №67474/11, 18 квітня 2013 року
—В—
В.А.С. проти Греції, №11981/15, 13 жовтня 2016 року
Vabajanov проти Туреччини, №49867/08, 10 травня 2016 року
Babar Ahmad і інші проти Сполученого Королівства, № 24027/07 і 4 інших, 10 квітня 2012 року
Bah проти Сполученого Королівства, №56328/07, ECHR 2011
Bencherif проти Швеції(ріш.) №9602/15, 5 грудня 2017 року
Biao проти Данії [ВП], №38590/10, 24 травня 2016 року
Bigaeva проти Греції, №26713/05, 28 травня 2009 року
Bistieva і інші проти Польщі, №75157/14, 10 квітня 2018 року
Butt проти Норвегії, №47017/09, 4 грудня 2012 року
—С—
С.Г. і інші проти Болгарії, №1365/07, 24 квітня 2008 року
С.Н. проти Сполученого Королівства, №4239/08, 13 листопада 2012 року
С.Н. і V. проти Франції, №67724/09, 11 жовтня 2012 року
Seesay проти Австрії, №72126/14, 16 листопада 2017 року
Shahal проти Сполученого Королівства [ВП], 15 листопада 1996, Звіти про постанови і рішення 1996-V
Sharman проти Сполученого Королівства [ВП], №27238/95, ECHR 2001-I
Chowdury і інші проти Греції, №21884/15, 30 березня 2017 року
Šonka проти Бельгії , №51564/99, ECHR 2002-I
—D—
D. проти Сполученого Королівства, 2 травня 1997, Звіти про постанови і рішення 1997-III
Dalea проти Франції (ріш.) №964/07, 2 лютого 2010 року
Dbouba проти Туреччини, №15916/09, 13 липня 2010 року
De Souza Ribeiro проти Франції [ВП], №22689/07, ECHR 2012
De Tommaso проти Італії[ВП], №43395/09, 23 лютого 2017 року
—E—
Ejimson проти Німеччини, №58681/12, 1 березня 2018 року
El Ghatet проти Швейцарії, №56971/10, 8 листопада 2016 року
—F—
F.G. проти Швеції[ВП], №43611/11, 23 березня 2016 року
—G—
G.J. проти Іспанії(ріш.) №59172/12, 21 червня 2016 року
G.R. проти Нідерландів, №22251/07, 10 січня 2012 року

Посібник з прецедентного права Конвенції - Імміграція

Переклад з англійської мови та опрацювання:

Олександр Дроздов та Олена Дроздова

Gaugusuz проти Австрії, 16 вересня 1996, Звіти про постанови і рішення 1996-IV

Gaspar проти Росії, №23038/15, 12 червня 2018 року

Gebremedhin [Gaberamadhien] проти Франції, №25389/05, ECHR 2007-II

Genovese проти Мальти, №53124/09, 11 жовтня 2011 року

Georgia проти Росії (I) [ВП], №13255/07, ECHR 2014 (витяги)

—H—

HA.A. проти Греції, №58387/11, 21 квітня 2016 року

Harkins проти Сполученого Королівства (ріш.) [ВП], №71537/14, 15 червня 2017 року

Hasanbasic проти Швейцарії, №52166/09, 11 червня 2013 року

Hirsi Jamaa і інші проти Італії[ВП], №27765/09, ECHR 2012

Hode and Abdi проти Сполученого Королівства, №22341/09, 6 листопада 2012 року

Hoti проти Хорватії, №63311/14, 26 квітня 2018 року

Hunde проти Нідерландів (ріш.) №17931/16, 5 липня 2016 року

Hutchinson проти Сполученого Королівства [ВП], №57592/08, 17 січня 2017 року

—I—

I.A.A. і інші проти Сполученого Королівства (ріш.) №25960/13, 8 березня 2016 року

I.K. проти Швейцарії (ріш.) №21417/17, 19 грудня 2017 року

I.M. проти Франції, №9152/09, 2 лютого 2012 року

I.M. проти Швейцарії, №23887/16, 9 квітня 2019 року

—J—

J.H. проти Сполученого Королівства, №48839/09, 20 грудня 2011 року

J.K. і інші проти Швеції[ВП], №59166/12, 23 серпня 2016 року

J.N. проти Сполученого Королівства, №37289/12, 19 травня 2016 року

J.R. і інші проти Греції, №22696/16, 25 січня 2018 року

Jeunesse проти Нідерландів [ВП], №12738/10, 3 жовтня 2014 року

Levakovic проти Данії, №7841/14, 23 жовтня 2018 року

—K—

K2 проти Сполученого Королівства (ріш.) №42387/13, 7 лютого 2017 року

K.G. проти Бельгії, №52548/15, 6 листопада 2018 року

Khan проти Франції, №12267/16, 28 лютого 2019 року

Khan проти Німеччини [ВП], №38030/12, 21 вересня 2016 року

Kaya проти Німеччини, №31753/02, 28 червня 2007 року року

Kebe і інші проти України, №12552/12, 12 січня 2017 року

Khlaifia і інші проти Італії[ВП], №16483/12, 15 грудня 2016 року

Khudyakova проти Росії, №13476/04, 8 січня 2009 року

Kim проти Росії, №44260/13, 17 липня 2014 року

Kiyutin проти Росії, №2700/10, ECHR 2011

Koua Poirrez проти Франції, №40892/98, ECHR 2003-X

—L—

L.E. проти Греції, №71545/12, 21 січня 2016 року

L.M. і інші проти Росії, № 40081/14 і 2 інші, 15 жовтня 2015 року

L.O. проти Франції (ріш.) №4455/14, 26 травня 2015 року

Ljatifі проти Колишньої Югославської Республіки Македонія, №19017/16, 17 травня 2018 року

Longa Yonkeu проти Латвії, №57229/09, 15 листопада 2011 року

Louled Massoud проти Мальти, №24340/08, 27 липня 2010 року

Luszczak проти Польщі, №77782/01, 27 листопада 2007 року

—M—

M і інші проти Болгарії, №41416/08, 26 липня 2011 року

M.A. проти Франції, №9373/15, 1 лютого 2018 року

Посібник з прецедентного права Конвенції - Імміграція

Переклад з англійської мови та опрацювання:

Олександр Дроздов та Олена Дроздова

- M.A. проти Швейцарії, №52589/13, 18 листопада 2014 року
M.A. і інші проти Литви, №59793/17, 11 грудня 2018 року
M.D. і M.A. проти Бельгії, №58689/12, 19 січня 2016 року
M.G. проти Болгарії, №59297/12, 25 березня 2014 року
M.M. проти Болгарії, №75832/13, 8 червня 2017 року
M.M.R. проти Нідерландів (ріш.) №64047/10, 24 травня 2016 року
M.O. проти Швейцарії, №41282/16, 20 червня 2017 року
M.S.S. проти Бельгії і Греції [ВП], №30696/09, ECHR 2011
M.Y.H. і інші проти Швеції, №50859/10, 27 червня 2013 року
Maouiа проти Франції [ВП], №39652/98, ECHR 2000-X
Mahdid і Haddar проти Австрії (ріш.) №74762/01, ECHR 2005-XIII (витяги)
Mahmundi і інші проти Греції, №14902/10, 31 липня 2012 року
Mamatkulov і Askarov проти Туреччини [ВП], № 46827/99 і 46951/99, ECHR 2005-I
Mamazhonov проти Росії, №17239/13, 23 жовтня 2014 року
Mathloom проти Греції, №48883/07, 24 квітня 2012 року
Maslov проти Австрії [ВП], №1638/03, ECHR 2008
Mikolenko проти Естонії, №10664/05, 8 жовтня 2009 року
Mubilanzila Mayeka і Kaniki Mitunga проти Бельгії, №13178/03, ECHR 2006-XI
Mugenzi проти Франції, №52701/09, 10 липня 2014 року
Murray проти Нідерландів [ВП], №10511/10, 26 квітня 2016 року
—N—
N. і M. проти Росії (ріш.) № 39496/14 and 39727/14, 26 квітня 2016 року
N. проти Фінляндії, №38885/02, 26 липня 2005 року
N. проти Швеції, №23505/09, 20 липня 2010 року
N. проти Сполученого Королівства [ВП], №26565/05, ECHR 2008
N.T.P. і інші проти Франції, №68862/13, 24 травня 2018 року
Nada проти Швейцарії [ВП], №10593/08, ECHR 2012
Nabil і інші проти Угорщини, №62116/12, 22 вересня 2015 року
Ndidi проти Сполученого Королівства, №41215/14, 14 вересня 2017 року
Niedzwieski проти Німеччини, №58453/00, 25 жовтня 2005 року
Nolan і K. проти Росії, №2512/04, 12 лютого 2009 року
Novruk і інші проти Росії, № 31039/11 і 4 інші 15 березня 2016 року
Nowak проти України, №60846/10, 31 березня 2011 року
—O—
O.M. проти Угорщини, №9912/15, 5 липня 2016 року
O'Donoghue і інші проти Сполученого Королівства, №34848/07, ECHR 2010 (витяги)
Ojei проти Нідерландів (ріш.) №64724/10, 14 березня 2017 року
Omwenyeke проти Німеччини (ріш.) №44294/04, 20 листопада 2007 року
Onyejekwe проти Австрії (ріш.) №20203/11, 9 жовтня 2012 року
Othman (Abu Qatada) проти Сполученого Королівства, №8139/09, ECHR 2012 (витяги)
—P—
Ranjeheighalehei проти Данії (ріш.) №11230/07, 13 жовтня 2009 року
Raposhvili проти Бельгії [ВП], №41738/10, 13 грудня 2016 року
Piermont проти Франції, 27 квітня 1995, Серія А № 314 року
Popomayouvi проти Болгарії, №5335/05, ECHR 2011
Porov проти Франції, № 39472/07 і 39474/07, 19 січня 2012 року
—R—
R.V.A.V. проти Нідерландів, №7211/06, 7 червня 2016 року
R.D. проти Франції, №34648/14, 16 червня 2016 року
R.H. проти Швеції, №4601/14, 10 вересня 2015 року

Посібник з прецедентного права Конвенції - Імміграція

Переклад з англійської мови та опрацювання:

Олександр Дроздов та Олена Дроздова

- R.U. проти Греції, №2237/08, 7 червня 2011 року
Rahimi проти Греції, №8687/08, 5 квітня 2011 року
Ramadan проти Мальти, №76136/12, 21 червня 2016 року
Rantsev проти Кіпру та Росії, №25965/04, ECHR 2010 (витяги)
Riad і Idiab проти Бельгії, № 29787/03 і 29810/03, 24 січня 2008 року
Rodrigues da Silva і Hoogkamer проти Нідерландів, №50435/99, ECHR 2006-I
—S—
S.F. і інші проти Болгарії, №8138/16, 7 грудня 2017 року
S.Z. проти Греції, №66702/13, 21 червня 2018 року
Saadi проти Італії[ВП], №37201/06, ECHR 2008
Saadi проти Сполученого Королівства [ВП], №13229/03, ECHR 2008
Saidoun проти Греції, №40083/07, 28 жовтня 2010 року
Sakir проти Греції, №48475/09, 24 березня 2016 року
Salah Sheekh проти Нідерландів, №1948/04, 11 січня 2007 року
Savridin Dzburayev проти Росії, №71386/10, ECHR 2013 (витяги)
Schembri проти Мальти (ріш.) №66297/13, 19 вересня 2017 року
Sergey Smirnov проти Росії (ріш.) №14085/04, 6 липня 2006 року
S.D. проти Греції, №53541/07, 11 червня 2009 року
Sh.D. і інші проти Греції, Австрії, Хорватії, Угорщини, Північної Македонії, Сербії і Словенії, №14165/16, 13 червня 2019 року
Shamayev і інші проти Грузії та Росії, №36378/02, ECHR 2005-III
Sharifi і інші проти Італії і Греції, №16643/09, 21 жовтня 2014 року
Shioshvili і інші проти Росії, №19356/07, 20 грудня 2016 року
Siliadin проти Франції, №73316/01, ECHR 2005-VII
Singh проти Чеської Республіки, №60538/00, 25 січня 2005 року
Singh і інші проти Бельгії, №33210/11, 2 жовтня 2012 року
Slivenko і інші проти Латвії(ріш.) [ВП], №48321/99, ECHR 2002-II (витяги)
Soering проти Сполученого Королівства, 7 липня 1989, Серія А № 161
Sow проти Бельгії, №27081/13, 19 січня 2016 року
Stamose проти Болгарії, №29713/05, ECHR 2012
Sufi і Elmi проти Сполученого Королівства, № 8319/07 and 11449/07, 28 червня 2011 року
Sultani проти Франції, №45223/05, ECHR 2007-IV (витяги)
Suso Musa проти Мальти, №42337/12, 23 липня 2013 року
—T—
T.I. і інші проти Греції*, 40311/10, 18 липня 2019 року
Taddeucci і McCall проти Італії, №51362/09, 30 червня 2016 року
Tanda-Muzinga проти Франції, №2260/10, 10 липня 2014 року
Tarakhel проти Швейцарії [ВП], №29217/12, ECHR 2014 (витяги)
Tehrani і інші проти Туреччини, № 32940/08 and 2 others, 13 квітня 2010 року
Thimothawes проти Бельгії, №39061/11, 4 квітня 2017 року
Thuo проти Кіпру, №3869/07, 4 квітня 2017 року
Trabelsi проти Бельгії, №140/10, ECHR 2014 (витяги)
—U—
Üner проти Нідерландів [ВП], №46410/99, ECHR 2006-XII
—V—
V.F. проти Франції (ріш.) №7196/10, 29 листопада 2011 року
—W—
Weller проти Угорщини, №44399/05, 31 березня 2009 року
—X—

Посібник з прецедентного права Конвенції - Імміграція

Переклад з англійської мови та опрацювання:

Олександр Дроздов та Олена Дроздова

X проти Швеції, №36417/16, 9 січня 2018 року

X проти Швейцарії, №16744/14, 26 січня 2017 року

—Y—

Yoh-Ekale Mwanje проти Бельгії , №10486/10, 20 грудня 2011 року